บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิวัฒนาการการศึกษาพยาบาล

ก. การศึกษาพยาบาลในต่างประเทศ

ในสมัยโบราณการรักษาพยาบาลมักกล่าวถึง เกี่ยวกับหมอตำแย (Midwife) ซึ่งหมายถึงผู้หญิงที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือคนคลอดบุตรและรับเลี้ยงดูเด็ก ตามความเป็นจริงแล้วการพยาบาลได้เจริญควบคู่มากับการบริการทางการแพทย์ เพราะการเจ็บป่วยมีความจำเป็นต้องให้การรักษา และการพยาบาลควบคู่กันไป ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการแพทย์นั้นมีมาประมาณ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาลในอียิปต์ การให้บริการทางการแพทย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่แพทย์จะได้รับการควบคุมจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ (Imhotep) ต่อมาประมาณปี 484-425 B.C. ชาวอียิปต์ได้ใช้วิธีการสังเกต วินิจฉัยโรคต่าง ๆ มากกว่า 250 ชนิด ได้ให้บริการรักษาโดยทางยา และการผ่าตัด ได้มีการผลิตยาสำหรับการรักษาโรคขึ้นมากมายหลายชนิด และได้มีการฟื้นฟูทางด้านศัลยกรรมประสาท (Neurosurgery) แต่ไม่ได้กล่าวถึงพยาธิสภาพของโรค และการค้นหาสาเหตุของการเกิดโรค เพราะสมัยก่อนมีความเชื่อว่า การเจ็บป่วยเกิดจากอำนาจของแม่มดหรือภูตผีปีศาจ

จากเทพนิยายของกรีก (Greek Mythology) เอสคิวลาเพียส (Aesculapius) เป็นแพทย์คนแรกที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเทพเจ้าแห่งการรักษา และมีบุตร 5 คน ก็ได้ทำหน้าที่ทางด้านการแพทย์เช่นเดียวกัน ต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักให้บริการทางด้านสุขภาพรอบ ๆ โรงสวด (Shrines) เนื่องจากมีผู้ป่วยมารับบริการมาก ฉะนั้นจึงต้องมีผู้ที่ให้การดูแลผู้ป่วยทำหน้าที่เป็นพยาบาล

ระยะเวลาต่อมากรีกได้มีความเจริญทางด้านการแพทย์มากขึ้น ฮิปโปเครติส

(Hippocratis) เป็นผู้ริเริ่มการแพทย์แผนใหม่ เป็นบิดาทางการแพทย์ (Father of Medicine) ในปี 470 - 460 B.C. ได้จัดตั้งโรงเรียนแพทย์ และทำการฝึกอบรม เปลี่ยนแนวความคิดความเชื่อจากการใช้เวทย์มนต์ในการรักษา มาใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ (Magic of Medicine into Science of Medicine) ปราชญ์ผู้นี้ได้แนะนำแพทย์ให้รู้จักวิธีการสังเกตอาการของผู้ป่วย การตรวจร่างกาย การจดบันทึก และให้บริการรักษาโดยให้มีการพักผ่อน การรับประทานอาหาร การใช้กายภาพบำบัด และวิธีอื่น ๆ ขณะเดียวกันต้องมีจรรยาวิชาชีพ[1]

การรักษาพยาบาลได้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ โดยใช้หลักการดูแลผู้ป่วยเช่นเดียวกับแนวความคิดของฮิปโปเครตีส์ นอกจากจะพัฒนาทางด้านความรู้แล้ว ต้องมีการฝึกปฏิบัติงาน และการพัฒนาทางด้านทัศนคติทางวิทยาศาสตร์และมาตรฐานจรรยาแพทย์ที่สูง (Scientific Attitude and High Standard of Medical Ethics) เมื่อเริ่มต้นศาสนาคริสต์ การรักษาพยาบาลมีความเกี่ยวโยงกับศาสนา ผู้ที่เป็นนักบวชจะเป็นผู้ให้การดูแลรักษาพยาบาล คำสอนในศาสนาได้ฝึกอบรมให้เกิดความสนใจต่อเพื่อนมนุษย์ให้มีเมตตาจิตต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ให้รู้จักเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ การศึกษาวิชาพยาบาลจึงได้สืบทอดกันมาจากการปฏิบัติ และประสบการณ์ในชีวิตจริง

ปี ค.ศ. 500-1000 เป็นยุคมืด วิชาการทางการแพทย์และวัฒนธรรมได้ถูกทำลาย วิชาการไม่ก้าวหน้า ความรู้ทางด้านวิชาการที่ได้สะสมมาจากสมัยฮิปโปเครติส์ ไม่ได้

---

[1]Gerald Joseph Griffin, H. Joanne King Griffin, Jensen's History and Trends of Professional Nursing, (Saint Louis: The C.V. Mosby Company, 1968), 5ed., pp.62-64.

นำมาใช้ ในสมัยนั้นนักบวชทั้งชายและหญิงที่ทำหน้าที่รักษาพยาบาลผู้ป่วยไม่ได้เป็นที่ยอมรับของประชาชน[1]

ในระยะเวลาต่อมาเมื่อประเทศต่าง ๆ มีพลเมืองเพิ่มมากขึ้นเกิดปัญหาทางด้านสุขาภิบาล การระบาดของโรคต่าง ๆ ทำลายชีวิตพลเมืองคราวละมาก ๆ ดังเช่น ค.ศ. 1349-1350 มีการระบาดของกาฬโรค (Black Death) จึงเกิดความจำเป็นในการให้บริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ ได้เปิดสถานบริการเพิ่มขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การตั้งโรงพยาบาลเก่าแก่ที่สุดในยุโรป คือ โรงพยาบาล Hotel Dien de Lyons ในประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.542 ต่อมาในประเทศอังกฤษได้สร้างโรงพยาบาลแห่งแรกที่เมืองยอร์ค (York) ในปี ค.ศ.937 และแห่งที่สองที่กรุงลอนดอน ในปี ค.ศ. 1213 หลังจากนั้นประเทศอื่น ๆ ในยุโรปได้เปิดโรงพยาบาลขึ้นอีกมากมาย ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดาได้มีการพัฒนาในระยะเวลาต่อมา

ผู้ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลส่วนใหญ่เป็นสตรีที่เคร่งศาสนา เป็นผู้ที่เสียสละอุทิศชีวิตเพื่อทำบุญ แต่การศึกษาพยาบาลในยุคแรก ๆ นั้นได้ปฏิบัติสืบทอดตามแบบอย่างที่เคยปฏิบัติมา และมีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับวิชาการพยาบาลเพียงเล็กน้อย[2]

---

[1]Elizabeth M. Jamieson, Mary F. Sewall and Eleanor B. Suhrie, Trends in Nursing History (Philadelphia: W.B. Saunder Company, 1966), pp.53, 93.

[2]คุณหญิง พิณพากย์พิทยาเภท, ประวัติการพยาบาล (พระนคร: อักษรสัมพันธ์, 2513), หน้า 28-62.

ความจำเป็นในการให้บริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชน ทำให้ต้องเปิดสถานบริการเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันนั้นก็ได้จัดฝึกอบรมให้กับพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้วย โรงเรียนพยาบาลส่วนใหญ่จึงได้ตั้งคู่กันไปกับสถานพยาบาล ในสหรัฐอเมริกา ตั้งโรงเรียนพยาบาลเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1839 จัดตั้งโดยสมาคมพยาบาลในฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia) การศึกษามีทั้งการบรรยายและการฝึกปฏิบัติ[1] ในระยะหลังได้เกิดสงครามไครเมีย ซึ่งเป็นการสู้รบระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส และเตอรกี กับรัสเซีย ทหารได้รับบาดเจ็บและล้มตายเป็นอันมาก ประชาชนพลเมืองต้องประสบความเดือดร้อนแสนสาหัส ด้วยความกล้าหาญ ความเมตตากรุณา เสียสละ และมีความศรัทธาอย่างแกรงกล้า มิสฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (Florence Nightingale) ได้เข้าช่วยเหลือในการรักษาพยาบาลในสงครามในปี ค.ศ. 1854 ทำให้รัฐบาลอังกฤษเห็นความสำคัญของการพยาบาลเป็นครั้งแรก[2] ความขาดแคลนผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการพยาบาล มิสไนติงเกล จึงได้ริเริ่มการศึกษาอบรมพยาบาลแผนใหม่ขึ้น ซึ่งเน้นทางด้านการอนามัย การสุขาภิบาล ปรัชญา จรรยาพยาบาล และฝึกหัดในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดขึ้นในปี ค.ศ.1860 และได้วางหลักเกณฑ์ในการศึกษาพยาบาล ดังนี้

1. ต้องเป็นอาชีพซึ่งเกี่ยวกับศาสนาหรือมนุษยธรรม
2. การพยาบาลเป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นต้องก้าวหน้าอยู่เสมอ
3. โรงเรียนที่จัดว่าดี ต้องประกอบด้วยดังนี้

ก. พยาบาลควรได้รับการฝึกในโรงพยาบาลที่มีระเบียบ และมีวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง

---

[1]Gerald Joseph Griffin, H. Joanne King Griffin, Jensen's History and Trends of Professional Nursing, p.161, p.140.

[2]สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, ฉลองครบรอบ 40 ปี (พระนคร: ไทยพิทยา, 2510), หน้า 1-2.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. พยาบาลควรมีบ้านอยู่ที่เหมาะสม สำหรับบำเพ็ญชีวิตเพื่อศีลธรรมอันดีและระเบียบวินัย

ค. ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาล ควรมีสิทธิปกครองเต็มที่และควรเป็นพยาบาลด้วย

ง. การให้บริการพยาบาลและการให้การศึกษาพยาบาล (Nursing Service and Nursing Education) ควรแบ่งแยกไว้อย่างชัดเจน[1]

กล่าวได้ว่า มิสไนติงเกลได้วางแนวทางการศึกษาพยาบาลได้ โดยเน้นถึงการวางแผนการจัดการศึกษา โดยแบ่งแยกแผนกการศึกษาและแผนกการบริการ ทั้งนี้ควรจะได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างถูกต้อง และผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องรู้จักใช้ความรู้อย่างมีศิลปะ มีมนุษยธรรม ศีลธรรม และมีความก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ อยู่เสมอ โรงเรียนพยาบาลแห่งแรกที่เปิดสอนหลักสูตรการพยาบาลแผนใหม่คือที่โรงพยาบาล เซ้นท์ ทอมมัส (St. Thomas' Hospital) เริ่มรับนักศึกษาเข้าเรียนพยาบาลในปี ค.ศ.1860 ต่อมาในปี 1873 อเมริกาได้เริ่มเปิดโรงเรียนพยาบาลอย่างมีมาตรฐานแบบเดียวกับของอังกฤษ ในนิวยอร์ค ต่อมาเปิดที่บอสตัน และในแคนาดาได้มีการวางแผนเพื่อจัดตั้งโรงเรียนพยาบาล เมื่อปี ค.ศ.1864 ได้มาเริ่มรับนักศึกษาเข้าเรียนได้เมื่อปี ค.ศ.1874 ที่ออนตาริโอ และที่โตรอนโต (Toronto) ในระยะเวลาต่อมาประเทศอื่น ๆ ได้เปิดโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้นตามลำดับ เช่น ประเทศอิตาลี ได้เริ่มต้นเปิดโรงเรียนพยาบาล เมื่อปี ค.ศ. 1896 ในประเทศรัสเซีย ในปี 1917

ในปี ค.ศ.1939 ได้เกิดสงครามอีกครั้งหนึ่ง และการทำสงครามได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นจนเกิดสงครามทั่วโลก การศึกษาวิชาพยาบาลจึงต้องก้าวหน้ามากขึ้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้จัดตั้งองค์การบริการแก่สงคราม (National Council for War Service) ในปี ค.ศ.1940 เพื่อส่งเสริมการศึกษาพยาบาล และในเวลาเดียวกันนั้น ได้เปิดสอนอบรมเพื่อ

---

[1] คุณหญิงพิณพากย์พิทยาเภท, ประวัติการพยาบาล, หน้า 80-81.

ทำหน้าที่ในการพยาบาลให้ทั้ง 3 เหล่าทัพ ได้มีการส่นับส่นุนให้สตรีได้ศึกษาพยาบาลมากยิ้น และพยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการพยาบาลทหาร ได้กระจายไปทั่วโลก หลักสูตรวิชาการพยาบาลจึงได้ปรับปรุงเพื่อให้พยาบาลทำหน้าที่ได้กว้างขวางยิ่งยิ้น เช่น ได้มีการฝึกให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลบนเครื่องบิน (Flight Nurses) ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Nursing)[1] เป็นต้น ต่อมาได้เกิดส่งครามโลกครั้งที่สอง หลังจากการเกิดส่งครามโลกทั้งสองครั้ง ทำให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม พลเมืองได้พบกับปัญหาทางด้านสุขภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ปัญหาความยากจนและความอดอยาก ปัญหาเด็กกำพร้า ปัญหาความพิการ การเกิดโรคต่าง ๆ รวมถึงภัยพิบัติที่เกิดยิ้นจากส่งคราม การป้องกันโรค การส่งเส่ริมและการฟื้นฟูสุขภาพจึงมีบทบาทมากยิ้น ขณะเดียวกันก็ต้องให้บริการการรักษาโรคต่าง ๆ การศึกษาพยาบาลจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันส่มัย ได้มีการจัดตั้งส่ถานศึกษาเพื่อให้การฝึกอบรมพยาบาลเพิ่มมากยิ้น ทั้งนี้เพื่อผลิตพยาบาลให้มีความรู้ ความส่ามารถในระดับมาตรฐาน ผู้ที่จะปฏิบัติงานด้านพยาบาลได้นั้นจึงต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพพยาบาล และได้ยิ้นทะเบียนประกอบโรคศิลปะ ในส่หรัฐอเมริกาการศึกษาพยาบาลได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก คือ มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) ในปี ค.ศ. 1899 การจัดโปรแกรมการส่อนพยาบาลในมหาวิทยาลัยได้พัฒนายิ้นในระยะเวลาต่อมา คือปี ค.ศ. 1909 ในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา (Minnesota) นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นการจัดการศึกษาต่อเนื่องในระดับอุดมศึกษา และในระยะเวลาต่อมาประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา อังกฤษ และประเทศอื่น ๆ ก็ได้จัดโปรแกรมในทำนองเดียวกัน คือได้จัดการศึกษาพยาบาลให้เข้าไปส่มทบกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่นในปี ค.ศ.1918 วิทยาลัยพยาบาล (Royal College of Nursing)

---

[1] Elizabeth M. Jamieson, Mary F. Sewall, and Eleanor B. Suhrie, Trends in Nursing History, pp.291 - 315.

ได้จัดการศึกษาเข้าไปอยู่ในวิทยาลัยคิงส์ (Kings Colledge) ในมหาวิทยาลัยลอนดอนในประเทศอังกฤษ และในทำนองเดียวกันนั้นได้จัดให้มีขึ้นในวิทยาลัยเบดฟอร์ด (Bedford College) ในปี ค.ศ.1920 และมหาวิทยาลัยลีดส์ (The University of Leeds) ในประเทศแคนาดาได้เริ่มต้นจัดการศึกษาต่อเนื่องในปี ค.ศ.1901 และได้มีการรับรองโดยสถาบันอุดมศึกษา ต่อมาในปี ค.ศ.1920 ได้จัดการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยแมคกิล (McGill University) และมหาวิทยาลัยโตรอนโต ตามลำดับ[1]

จากปี ค.ศ.1920 เรื่อยมา วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลมากขึ้น ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เกี่ยวกับการศึกษาพยาบาล ทำให้เกิดการตื่นตัวทั้งในกลุ่มผู้ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมและในวงการพยาบาลทั่วไป การจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันการศึกษา มีหลักสูตรทั้งแบบที่มีหน่วยกิตและแบบไม่มีหน่วยกิต (Both Credit and Non-Credit Courses) ซึ่งการจัดการศึกษาต่อเนื่องได้พัฒนาเรื่อย ๆ มาตามลำดับ ต่อมา มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน (The University of Wisconsin) เป็นสถาบันแห่งแรกที่ได้จัดตั้งแผนกพยาบาลขึ้นเป็นแผนกหนึ่งของมหาวิทยาลัยในปี ค.ศ.1955[2]

ในปี ค.ศ.1967 สมาคมพัฒนาและการวิจัยการพยาบาลแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา ได้ทำการสำรวจโครงการการศึกษาต่อเนื่องของรัฐต่าง ๆ ทั้งประเทศ พบว่ามีโครงการการศึกษาต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น เป็นต้นว่า มีผู้สำเร็จการ

---

[1]Asa S. Knowles, The International Encyclopedia of Higher Education (San Francisco: Jossey-Bass Publisher,1977), Vol.7: 3073.

[2]Singe S. Cooper, "A Brief History of Continuing Education in Nursing in the United States, "The Journal of Continuing Education in Nursing, 5 (May-June 1973): 11-12.

ศึกษาได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น เป็นต้นว่า มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20 (1,534 คน) ปริญญาเอก 19 คน และในปีต่อมาพบว่า มีตำแหน่งอาจารย์พยาบาลว่างถึง 1,657 ตำแหน่ง ทั้งนี้เพราะความต้องการทางการศึกษาต่อเนื่องเพิ่มจำนวนมากขึ้น[1] และต่อมาในปี ค.ศ.1970 รัฐแคลิฟอร์เนียได้ออกกฎบังคับให้พยาบาลมีการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักฐานในการต่ออายุใบประกอบโรคศิลปะ[2] ในขณะเดียวกันนั้นสหรัฐอเมริกาก็มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับพยาบาลขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การบริการพยาบาลที่เหมาะสมทันกับความต้องการของสังคม ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาการศึกษาพยาบาลโดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ประเทศอื่น ๆ ก็ได้พัฒนาการศึกษาพยาบาลในทำนองเดียวกัน

ปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาพยาบาลในระดับพยาบาลขั้นพื้นฐานในต่างประเทศดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ประกาศนียบัตรพยาบาลชั้นต้น (Associate Degree)
2. อนุปริญญาพยาบาล (Diploma Degree)
3. ปริญญาพยาบาล (Baccalaureate Degree)

การศึกษาหลักสูตรพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องศึกษาทั้งวิชาการศึกษาทั่วไป และวิชาชีพ วิชาการศึกษาทั่วไปดังเช่น ชีววิทยา ฟิสิกส์ พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์

---

[1] National League for Nursing Research and Development Staff "Educational Preparation for Nursing-1967," Nursing Outlook, Vol.16 (September 1968): 52-56

[2] Russell E. Tranbarger, The Journal of Continuing Education in Nursing 8 (July-August 1978): 39.

เป็นต้น ส่วนวิชาชีพ เช่น วิชากายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา จุลชีววิทยา จิตวิทยาและการพยาบาลในสาขาต่าง ๆ เช่น กุมารเวชศาสตร์ สูติ-นรีเวชวิทยา การพยาบาลอายุรศาสตร์ และการพยาบาลสาธารณสุข เป็นต้น

หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลขั้นต้น (Associate Degree) เป็นหลักสูตรใหม่ ซึ่งจัดขึ้นโดยวิทยาลัยในชุมชน (Community or Junior Colleges) เป็นการผลิตพยาบาลให้ปฏิบัติหน้าที่คล้ายคลึงกับประกาศนียบัตรพยาบาล ระยะเวลาการศึกษา 2 ปี ซึ่งรวมถึงภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาล (Diploma in Nursing) เป็นหลักสูตรที่จัดสอนในโรงพยาบาลต่าง ๆ ระยะเวลาในการศึกษาอยู่ในระหว่าง 2-3 ปี

หลักสูตรปริญญาพยาบาล เป็นหลักสูตรที่จัดสอนในวิทยาลัย (Senior College) หรือมหาวิทยาลัย การศึกษามีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเช่นเดียวกัน พยาบาลในระดับนี้จะเตรียมหลักสูตร โดยจัดให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการวางแผนโดยวิธีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ให้บริการพยาบาลตามแผน และประเมินผลงานที่ได้ทำไปแล้ว พยาบาลผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้จึงมีความสามารถในการปฏิบัติพยาบาลได้สูงกว่าระดับอนุปริญญาพยาบาลและประกาศนียบัตรพยาบาลขั้นต้น

ปัจจุบันการศึกษาต่อเนื่องหลังจากสำเร็จวิชาการพยาบาลพื้นฐานมีเปิดรับเป็นจำนวนมาก หลายสาขา ในวิทยาลัย (Senior College) และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้เปิดสอนวิชาการพยาบาลถึงระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ในขั้นปริญญาโทจะเปิดสอนให้เกิดความชำนาญในแต่ละสาขา ดังเช่น สาขาแม่และเด็ก การพยาบาลจิตเวช การพยาบาลทางอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ และต้องทำงานวิจัย ปริญญาเอกก็ต้องเรียนในระดับสูงขึ้นไป นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรระยะยาว ระยะสั้นอีกมาก ที่จัดขึ้นไว้[1] เพื่อให้พยาบาลได้มีการศึกษาอบรมให้สามารถบริการ

---

[1]Asa S. Knowles. The International Encyclopedia of Higher Education: 4073-3075.

ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

การวิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลในต่างประเทศ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ได้ใช้เวลานานมากกว่า 2,000 ปี ความก้าวหน้าทางการแพทย์ ความต้องการของสังคมมีอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาการศึกษาและการประกอบอาชีพ การปฏิบัติงานด้านพยาบาลนั้นมีความสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้เช่นเดียวกับการศึกษาทางภาคทฤษฎี และขณะเดียวกันนั้นจะต้องมีการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือให้ได้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถดีในระดับมาตรฐานทั่วโลก ความก้าวหน้าทางการพยาบาลได้มีการติดต่อประสานงานร่วมผ่านสมาคมพยาบาลระหว่างประเทศ ICN (International Council of Nurses) ซึ่งได้ก่อตั้งมาเมื่อปี ค.ศ.1969 ที่ทำการอยู่ที่กรุงเจนีวา ปัจจุบันมีสมาชิกรวม 84 ประเทศ จุดมุ่งหมายสำคัญคือ พัฒนาการศึกษาวิชาชีพพยาบาลให้มีความก้าวหน้าต่อไป ให้ทันกับความต้องการของสังคม และส่งบริการด้านพยาบาลที่มีระดับมาตรฐานแก่พลเมือง

ข. การศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

การพยาบาลในระยะเริ่มแรก (พ.ศ.2429-2469) เกิดขึ้นเพราะอิทธิพลของอารยธรรมแผนใหม่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมการให้บริการการแพทย์และพยาบาลมุ่งไปด้านบรรเทาทุกข์ที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นครั้งคราว มากกว่าที่จะให้การรักษาพยาบาลหรือป้องกันโรคเป็นการถาวร เช่น อหิวาตกโรคระบาด เมื่อปี พ.ศ.2424 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งสถานพยาบาลชั่วคราวขึ้นในที่ต่าง ๆ ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด เมื่อโรคร้ายเริ่มลดลง สถานพยาบาลดังกล่าวก็เลิกกิจการไป โรงพยาบาลแห่งแรกที่ได้เปิดรักษาโรคต่าง ๆ แก่ราษฎรคือโรงพยาบาลศิริราช เปิดเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2431 และต่อมาการศึกษาแพทย์แผนปัจจุบันได้บังเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2432[1]

---

[1]กระทรวงสาธารณสุข, อนุสรณ์ครบรอบ 20 ปี พ.ศ.2485-2505 (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2505), หน้า 557-588.

การศึกษาพยาบาลเริ่มขึ้นโดยพระราชดำริของสมเด็จพระศรีพัชรินทรา พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงริเริ่มก่อตั้ง "โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาล" ณ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2439 โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งจะผลิตนางผดุงครรภ์เพื่อแก้ปัญหาการสูญเสียชีวิตมารดาและทารกเนื่องจากการคลอด ในระยะต้น ๆ รับผู้หญิงที่เรียนจบชั้นประถมปีที่ 3 หลักสูตร 3 ปี ประกอบด้วยวิชาภาคทฤษฎี ซึ่งใช้เวลาเรียน 2 ปี ต้องเรียนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การผดุงครรภ์ การพยาบาลสุขวิทยา และจรรยาพยาบาล และเรียนภาคปฏิบัติอีก 1 ปี การฝึกหัดปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงเด็ก การปลูกฝีให้ประชาชน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ในด้านผดุงครรภ์มากกว่าการพยาบาล รุ่นแรกสำเร็จจำนวน 10 คน ในปี พ.ศ.2442 หลักสูตรการศึกษานี้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมวิชาที่สอนอยู่เสมอ เมื่อกิจการพยาบาลศิริราชได้ขยาย นางผดุงครรภ์เหล่านี้ยังได้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2449 ได้เปิดรับผู้ชายเข้าเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรฝึกหัดพยาบาลชาย ใช้เวลาเรียน 1 ปี ต่อมาปี พ.ศ.2457 ได้เพิ่มระยะเวลาเรียนเป็น 2 ปี เมื่อสตรีนิยมศึกษาวิชาพยาบาล และผดุงครรภ์เพิ่มมากขึ้น โรงเรียนฝึกหัดพยาบาลชายจึงได้ปิดการอบรมเมื่อปี พ.ศ.2467 โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาลต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ปัจจุบันคือ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โรงเรียนพยาบาลแห่งที่ 2 ได้เริ่มต้นด้วยหลักสูตรพยาบาล ซึ่งเป็นหลักสูตรแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2457 ไม่มีวิชาผดุงครรภ์ คือโรงเรียนพยาบาลสภากาชาดไทย ในระยะแรกรับนักเรียนไม่จำกัดความรู้ ต่อมาภายหลังได้รับเข้าเรียนเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 ในระยะเริ่มต้นใช้เวลาเรียน 1 ปี ต่อมาได้เพิ่มระยะเวลาเรียนเป็น 2 ปี จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ.2465-2466 โรงพยาบาลทั้งสองแห่งได้รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมปีที่ 6 และต่อมาในปี พ.ศ.2467 คณะสอนศาสนาคริสต์ได้เปิดโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยแมคคอร์มิคขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันคือคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพายัพ

ในปี พ.ศ.2469 ได้มีการพัฒนาการครั้งสำคัญที่ทำให้การศึกษาพยาบาลในประเทศไทยได้มาตรฐานสากล เมื่อสมเด็จพระราชปิตา กรมหลวงสงขลานครินทร์ ซึ่งทรงสนพระทัยกิจการสาธารณสุขของประเทศ และได้ชักชวนมูลนิธิร้อกกี้เฟลเลอร์ เข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านการสอนวิชาการแพทย์และพยาบาล พระองค์เองได้ทรงสละพระราชทรัพย์เพื่อบริการและการศึกษาพยาบาล ได้ทรงวางรากฐานการพยาบาลแผนใหม่ มูลนิธิร้อกกี้เฟลเลอร์ ได้ส่งพยาบาลและครูพยาบาลเข้ามาช่วยสอน ฝึกอบรมนักเรียนพยาบาล จัดอุปกรณ์การสอน ตลอดจนให้ทุนพยาบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ[1]

ในปี พ.ศ.2471-2478 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ รับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6 อายุ 16-30 ปี เพิ่มระยะเวลาเรียนเป็น 3 ปี 6 เดือน ซึ่งแยกเป็นวิชาการพยาบาลทั่วไป 3 ปี และวิชาการผดุงครรภ์ 6 เดือน[2] การวางหลักสูตรนั้นได้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการพยาบาล (Probation Period) 6 เดือนแรก ซึ่งต้องเรียนวิชาการพยาบาลเบื้องต้น คือ วิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน (Basic Science) กายวิภาคศาสตร์ เคมี พยาธิวิทยา เภสัชวิทยา เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดการศึกษา 6 เดือนแล้ว นักศึกษาจะต้องสอบได้ทุกวิชาถึงจะอนุมัติให้เรียนต่อในระยะที่ 2 คือ ภาคคลินิค ซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สอนโดยครูแพทย์และครูพยาบาล การศึกษาในระยะที่ 2 นี้ นักศึกษาทุกคนจะต้องขึ้นฝึกปฏิบัติงานสับเปลี่ยนเวรกันตามหอผู้ป่วย และจะมีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและคะแนนความประพฤติ การประเมินผลต่าง ๆ นี้ จะนำมาพิจารณาเลื่อนขั้นและการสำเร็จการศึกษา[3]

---

[1] กระทรวงสาธารณสุข, อนุสรณ์ครบรอบ 20 ปี พ.ศ.2485-2505, หน้า 264-265.

[2] วิเชียร ทวีลาภ, "วิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย," วารสารพยาบาล ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ไทยพิทยา, 25 มิถุนายน 2520): 51.

[3] สุนี วิวัฒนากรณ์, "ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 5.

การพัฒนากิจการพยาบาลและการศึกษาพยาบาลมาตามลำดับนี้ ในระยะของการปรับปรุง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2469-2484 เป็นต้นมา มีโรงพยาบาลตั้งเพิ่มขึ้นถึง 46 แห่ง แต่ขณะเดียวกันนั้นโรงเรียนพยาบาลไม่ได้เพิ่มขึ้น จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้มีการปรับปรุงคุณภาพของการพยาบาล และขยายปริมาณนักเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้น รัฐบาลได้ตั้งโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค[1] ขยายหลักสูตรวิชาการพยาบาลให้สูงถึงขั้นปริญญาโดยเริ่มต้นที่โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยศิริราช ในปี พ.ศ.2499 ได้เปิดหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ขึ้น รับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 เรียน 4 ปี และต่อผดุงครรภ์อีก 6 เดือน จะได้รับประกาศนียบัตรผดุงครรภ์ด้วย

พ.ศ.2496 ได้มีการเริ่มการศึกษาพยาบาลสูงกว่าขั้นพื้นฐาน โดยที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ร่วมกับกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข และองค์การอนามัยโลก จัดหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุขขึ้น หลักสูตร 2 ปี ผู้เข้าศึกษาจะต้องได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย มีประสบการณ์ในการพยาบาลมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี ต่อมาหลักสูตรได้ปรับปรุงลดเวลาเรียนเหลือเพียง 1 ปี เมื่อปี พ.ศ.2504 และต่อมาในปี พ.ศ. 2508 ได้เปิดให้มีการศึกษาต่อเนื่องอีก 1 ปี สำหรับผู้ที่ได้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และมีพื้นฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้สำเร็จหลักสูตรนี้จะได้วุฒิปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข)

พ.ศ.2498 เปิดโรงเรียนครูพยาบาลขึ้นเป็นครั้งแรก คือวิทยาลัยพยาบาลโรงพยาบาลหญิง กำหนดระยะเวลาเรียน 1 ปี

---

[1] คณะกรรมการโครงการแก้ปัญหาขาดแคลนพยาบาล, รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการขาดแคลนพยาบาล (พระนคร: สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2512), หน้า 14-16.

พ.ศ.2509 โรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับผู้สำเร็จชั้นเตรียมอุดมศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์ หลักสูตร 4 ปี

พ.ศ.2510 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดการสอนพยาบาลระดับปริญญาสาขาพยาบาลศึกษา ต่อจากหลักสูตรพยาบาลอนามัยชั้นพื้นฐาน ใช้เวลาเรียนต่ออีก 2 ปี การศึกษาใช้ระบบหน่วยกิต การศึกษาหลักสูตรนี้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา การศึกษาวิชานี้จะมุ่งศึกษาให้มีความรู้ความสามารถพอที่จะทำหน้าที่เป็นอาจารย์พยาบาลในโรงเรียนพยาบาลได้

พ.ศ.2514 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ และเปิดหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) รับผู้ที่มีพื้นความรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาการศึกษา 4 ปี และต่อมา พ.ศ.2516 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เปิดหลักสูตรเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันการศึกษาพยาบาลระดับวิชาชีพได้ทวีจำนวนมากขึ้น จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีจำนวนถึง 24 แห่ง การจัดการศึกษาวิชาพยาบาลส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหน่วยหนึ่งของโรงพยาบาล ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ สังกัด เป็นต้นว่า ขึ้นอยู่กับทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม การจัดการศึกษาในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นหลักสูตรการพยาบาลขั้นพื้นฐาน (Basic Nursing Education) คือระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่า และได้ขยายเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาเป็นหลักสูตร 4 ปี หลังจากสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การจัดการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยก็ได้พัฒนาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพหลักสูตรต่อเนื่องจึงมีความสำคัญที่จะปรับปรุงให้การปฏิบัติพยาบาลอยู่ในระดับมาตรฐาน ตามความต้องการของประเทศ ผู้ที่สำเร็จหลักสูตรวิชาพยาบาลพื้นฐานในประเทศไทย จะสามารถศึกษาสูงขึ้นไปในสาขาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจ และความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันสาขาวิชาพยาบาลได้เปิดสอนถึงระดับปริญญาโท

ค. แนวความคิดในการจัดการศึกษาวิชาชีพพยาบาล

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ต่างเล็งเห็นความสำคัญในการให้บริการพยาบาล และได้จัดการศึกษาอบรมวิชาการพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพ และให้ปริมาณเพียงพอกับความต้องการของประชากรซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาอบรมได้เน้นให้มีความรู้กว้างขวางขึ้นทางวิชาการศึกษาทั่วไป และลึกในสาขาวิชาชีพ ดังนั้นวิชาที่ต้องศึกษาจะต้องประกอบกันหลายๆ สาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชากายวิภาค-ศาสตร์ สรีรวิทยา จุลชีววิทยา จิตวิทยาและศึกษาถึงกลไกการเกิดโรคต่าง ๆ วิธีการป้องกันการรักษาพยาบาล การส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ รวมถึงเทคนิคในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาได้พัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ด้านทักษะและทัศนคติ เพราะการปฏิบัติการพยาบาลนั้นจะต้องนำความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างมีศิลปะ ให้เหมาะสมกับสภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ซึ่งแต่ละประเทศจึงต้องพยายามปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาตามความต้องการของสังคมในแต่ละประเทศนั้น ๆ

แนวโน้มของการศึกษาพยาบาลในอนาคต คือการจัดการศึกษาเพื่อผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพ ให้ได้ผลผลิตตรงกับความต้องการของสถาบัน ผู้ใช้และสังคม มีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ดังนั้นการจัดหลักสูตร จัดการเรียนการสอน ควรจะจัดให้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ในสังคม และในขณะเดียวกันนั้นควรจะได้บรรลุผลตามแนวจุดมุ่งหมายของการจุดมศึกษา เพื่อให้ผลผลิตที่ได้นั้นคือพยาบาลระดับวิชาชีพที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีทักษะ มีความสามารถในการคิด วินิจฉัย แก้ปัญหาต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และควรจะได้จัดการศึกษาทุกระดับให้มีความต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์กันวางหลักเกณฑ์การรับเข้าศึกษาในหลักสูตรต่อเนื่องให้ตรงกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและตรงกับสาขาวิชาที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้โดยตรง การศึกษาพยาบาลในอนาคตจึงควรจะได้ปรับปรุงส่งเสริมให้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับสภาพความต้องการของสังคม เป็นผลดีต่อวิชาชีพ เป็นประโยชน์ต่อการบริการสุขภาพอนามัยของประเทศชาติอย่างแท้จริง

ประเภทของหลักสูตรและสถาบันการศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน

ก. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) กำหนดเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ปี รับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 แห่ง อยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คือ

1. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ถนนพรานนก ตำบลศิริราช)
2. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
3. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. โรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ข. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการพยาบาล) หลักสูตร 4 ปี รับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 10 แห่ง อยู่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข คือ

1. วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ สถานที่ตั้งคือโรงพยาบาลราชวิถี
2. วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก
3. วิทยาลัยพยาบาลสงขลา จังหวัดสงขลา
4. วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิ์ประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี
5. วิทยาลัยพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์
6. วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
7. วิทยาลัยพยาบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
8. วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี
9. วิทยาลัยพยาบาลลำปาง จังหวัดลำปาง
10. วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี จังหวัดสระบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรและผดุงครรภ์ชั้นสูง เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับใบอนุญาต ประกอบโรคศิลป์สาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์

ค. หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาล (หรือเทียบเท่า) หลักสูตรนี้กำหนดเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี รับจากผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อสำเร็จแล้วได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์สาขาการพยาบาล สามารถเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรวิชาผดุงครรภ์ซึ่งมีกำหนดเวลาการศึกษาต่ออีก 6 เดือน สำเร็จวิชาผดุงครรภ์จะได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะสาขาการผดุงครรภ์ สถานที่ศึกษาหลักสูตรนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอยู่ 10 แห่ง คือ

1. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า สังกัดกองทัพบก กระทรวงกลาโหม

3. โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ โรงพยาบาลภูมิพล สังกัดกองทัพอากาศ กระทรวงกลาโหม

4. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า สังกัดกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหม

5. วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ โรงพยาบาลวชิระ สังกัดสำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร

6. วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ โรงพยาบาลกลาง สังกัดสำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร

7. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย

8. คณะพยาบาลศาสตร์ แมคคอร์มิค วิทยาลัยพายัพ

9. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลมิชชั่น สังกัดคณะเซเว่นธ์เดย์ แอ็ดเวนติส์

10. วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย สังกัดสภากาชาดและเป็นสถาบันการศึกษาสมทบ กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย[1]

ประเภทหลักสูตรต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เป็นการศึกษาวิชาการพยาบาลในระดับพื้นฐาน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับนี้ สามารถจะเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรต่อเนื่องตามความเหมาะสม

ประเภทของหลักสูตรและสถาบันการศึกษาต่อเนื่อง

หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง มีสถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่งที่ได้เปิดสอน รับผู้สำเร็จการศึกษาวิชาการพยาบาล สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

ก. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตร บัณฑิตพยาบาล รับจากผู้ที่สำเร็จหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลอนามัย หรือประกาศนียบัตร หรือเทียบเท่า ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

ข. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรที่เปิดสอนคือ

1. ครุศาสตรบัณฑิต (สาขาการพยาบาล) รับจากผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์ทำงานมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี เข้าศึกษาเพื่อเป็นครูในสาขาการพยาบาลอายุรกรรมและศัลยกรรม การพยาบาลจิตเวช การพยาบาลแม่และเด็ก หลักสูตรต้องใช้ระยะเวลาการศึกษา 2 ปี

---

[1]กองการพยาบาล, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล โรงเรียนผู้ช่วยและโรงเรียนผดุงครรภ์ในประเทศไทย พ.ศ.2520-2521 (กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข), หน้า 1-3.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 18304618

2. ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการพยาบาล) ได้เริ่มเปิดทำการสอนเมื่อปี พ.ศ.2516 รับเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางการพยาบาล และศึกษาต่ออีกไม่น้อยกว่า 2 ปี

ค. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลักสูตรที่เปิดสอนมีดังนี้

1. วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลผดุงครรภ์) รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลและอนามัยหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูพยาบาล หรือผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้บริการพยาบาล ระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

2. วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข) รับจากผู้สำเร็จประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญาพยาบาลผดุงครรภ์ ใช้ระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

ง. มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เปิดสอนในคณะต่าง ๆ ดังนี้

<u>คณะพยาบาลศาสตร์</u> ตำบลศิริราช เปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ คือ

1. พยาบาลศาสตรบัณฑิต รับจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรพยาบาล มีประสบการณ์ปฏิบัติงานพยาบาลทั่วไปอย่างน้อย 1 ปี มีความรู้พื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สมัครสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่ออย่างน้อย 1 ปี

2. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศาสตร์) รับจากผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล พยาบาลสาธารณสุข สุขศึกษา โภชนาการ) และครุศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ใช้เวลาการศึกษาต่อไม่น้อยกว่า 2 ปี[1]

---

[1]กองการพยาบาล, <u>แนะแนวการศึกษาพยาบาล ผู้ช่วยพยาบาล ผดุงครรภ์</u> (กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, พ.ศ.2521), หน้า 8-10.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง รับจากผู้สำเร็จการศึกษาอนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ หรือวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ใช้เวลาการศึกษาต่อ 4 เดือน สาขาวิชาที่เปิดสอนคือ สาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ สาขาการพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก[1]

4. การบริหารพยาบาล ใช้เวลาเรียน 8 สัปดาห์ จัดเป็นโครงการร่วมกับกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข อบรมปีละ 1 รุ่น[2]

ภาควิชาการพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี หลักสูตรที่เปิดสอนมีดังนี้

1. วิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล รับจากผู้สำเร็จการศึกษาอนุปริญญาพยาบาลและผดุงครรภ์ หรือประกาศนียบัตรพยาบาล มีประสบการณ์ปฏิบัติงานพยาบาลทั่วไปอย่างน้อย 1 ปี เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากอนุปริญญา ระยะเวลาการศึกษาอย่างน้อย 1 ปี

2. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศาสตร์) รับจากผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล พยาบาลสาธารณสุข สุขศึกษา โภชนาการ) และครุศาสตรบัณฑิต (พยาบาล ใช้เวลาการศึกษาต่อไม่น้อยกว่า 2 ปี[3] หลักสูตรนี้จัดขึ้นเช่นเดียวกับหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

---

[1]สัมภาษณ์ ฉลองรัฐ อินทรีย์, ประธานคณะกรรมการหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 21 เมษายน 2523.

[2]สัมภาษณ์ สุลักษณ์ มีผู้ทรัพย์, ประธานคณะกรรมการดำเนินการอบรมการบริหารพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 21 เมษายน 2523.

[3]กองการพยาบาล, แนะแนวการศึกษาพยาบาล ผู้ช่วยพยาบาล ผดุงครรภ์, หน้า 8 - 10.

3. การบริหารพยาบาล ระยะเวลาการศึกษาอบรมใช้เวลา 2 เดือน สำเร็จแล้วได้รับวุฒิบัตร เป็นโครงการร่วมกับกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข จัดอบรมปีละ 1 รุ่น

4. การพยาบาลเวชปฏิบัติทางทารกแรกเกิด ระยะเวลาการศึกษาอบรม 4 เดือน จัดอบรมประจำปีละ 2 ครั้ง

5. การพยาบาลเวชปฏิบัติทางโรคตา ระยะเวลาศึกษาอบรม 6 เดือน รับจากผู้สำเร็จประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี เป็นโครงการร่วมกับกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข จัดประจำปีละ 2 ครั้ง

นอกจากหลักสูตรดังกล่าวมาแล้ว ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ยังได้มีการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น โดยใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของพยาบาล ดังเช่น อบรมการพยาบาลผู้ป่วยนอกสถานที่และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย (Ambulantory Care Nursing) อบรมการพัฒนาการปฏิบัติงานบริการพยาบาล[1]

<u>คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล</u> มหาวิทยาลัยมหิดล มีหลักสูตรต่อเนื่องสำหรับพยาบาล คือ

ประกาศนียบัตรพยาบาลวิสัญญี ระยะเวลาเรียน 1 ปี รับจากผู้สำเร็จประกาศนียบัตร อนุปริญญาและปริญญาตรีทางการพยาบาล จัดโดยภาควิชาวิสัญญีวิทยา ซึ่งในคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีก็มีหลักสูตรนี้เช่นเดียวกัน

---

[1]สัมภาษณ์ มาลี สนธิเกษตริน, หัวหน้าโครงการศูนย์ฝึกอบรมทางการพยาบาลรามาธิบดี อาจารย์ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 17 เมษายน 2523.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>คณะสาธารณสุขศาสตร์</u> มหาวิทยาลัยมหิดล

หลักสูตรที่เปิดสอนในคณะสาขาสาธารณสุขศาสตร์ มีดังนี้

1. อนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข รับจากผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วอย่างน้อย 2ปี

2. อนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข (เวชปฏิบัติ) เป็นหลักสูตรที่ดัดแปลงมาจากข้อ 1 โดยการเสริมวิชาด้านการตรวจและรักษา ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ใช้เวลาศึกษา 1 ปี

3. วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข) รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข ใช้เวลาศึกษาต่ออีก 1 ปี

4. วิทยาศาสตรบัณฑิต (สุขศึกษา) รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุขหรือประกาศนียบัตรพยาบาล ใช้เวลาศึกษาต่ออีก 1-2 ปี

5. วิทยาศาสตรบัณฑิต (โภชนวิทยา) รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข หรืออนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาพยาบาลและอนามัย ใช้เวลาศึกษาต่ออีก 2 ปี

6. วิทยาศาสตรสาธารณสุขมหาบัณฑิต มีหลายสาขา ได้แก่ การพยาบาลสาธารณสุข อนามัยครอบครัว โรคติดเชื้อ สุขศึกษา โภชนวิทยา อนามัยสิ่งแวดล้อม รับจากผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีและศึกษาต่อ 2 ปี

จ. กระทรวงสาธารณสุข มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เปิดสอนและให้บริการฝึกอบรม คือ

<u>กองงานวิทยาลัยพยาบาล</u> สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข กองนี้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด และหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่เปิดสอนนี้ ได้เปิดสอนที่วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ โรงพยาบาลราชวิถี คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ประกาศนียบัตรครูพยาบาล รับจากผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย (พื้น ม.ศ.3) ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี โดยใช้เวลาการศึกษาต่อไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. การศึกษาศาสตรบัณฑิต (ครูพยาบาล) รับจากผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย เป็นครูสอนในวิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลหรือโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลแล้วอย่างน้อย 2 ปี หรือทำหน้าที่สอนภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการพยาบาลมาแล้วอย่างน้อย 2ปี โดยใช้เวลาศึกษาต่อไม่น้อยกว่า 2 ปี เป็นหลักสูตรสัมทบกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตประสานมิตร[1]

3. หลักสูตรครูพยาบาลคลินิค เป็นการศึกษาอบรมให้กับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิค ได้ช่วยสอนนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงาน ระยะเวลาการศึกษา 16 สัปดาห์

4. การรักษาพยาบาลขั้นต้น เป็นการศึกษาอบรมแก่อาจารย์พยาบาล และพยาบาลที่ทำหน้าที่ในการสอนนักศึกษาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานด้านการรักษาพยาบาลขั้นต้น ระยะเวลาการศึกษา 8 สัปดาห์[2]

<u>กองการพยาบาล</u> สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

การให้การศึกษาอบรมที่กองการพยาบาล จัดขึ้นส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรระยะสั้น จัดให้กับพยาบาลทุกระดับที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการบริการ การบริหารพยาบาล และจัดประชุม

---

[1] กองการพยาบาล, <u>ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล โรงเรียนผู้ช่วย และโรงเรียนผดุงครรภ์ในประเทศไทย</u>, หน้า 5-8.

[2] สัมภาษณ์ บุญประคอง บุตรพรรธนะ, นักวิชาการ กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, 18 เมษายน 2523.

วิชาการเป็นครั้งคราว การฝึกอบรมนี้คำนึงถึงด้านวิชาการที่เป็นความต้องการของผู้เรียน ความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน สำหรับปี 2523 นี้มีโครงการฝึกอบรมคือ

1. การจัดบริการพยาบาลและบริหารการพยาบาล (Nursing Management) การอบรมนี้มีหลักสูตรระยะยาว ใช้เวลาเรียน 2 เดือน และระยะสั้นใช้เวลาเรียน 2 สัปดาห์

หลักสูตรระยะยาว ได้ทำการฝึกอบรมร่วมกับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังกล่าวแล้ว การศึกษาอบรมจึงได้ทำปีละ 3 รุ่น โดยจัดให้เรียนภาคทฤษฎี 1 เดือน ภาคปฏิบัติ 1 เดือน โดยเฉพาะภาคปฏิบัติจะใช้โรงพยาบาลประจำจังหวัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมตามความเหมาะสม

หลักสูตรระยะสั้น เป็นหลักสูตรเร่งรัด ทางกองการพยาบาลจะจัดส่งเจ้าหน้าที่และวิทยากรไปอบรมในโรงพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของพยาบาล ให้เรียนภาคทฤษฎี 1 สัปดาห์ และภาคปฏิบัติ 1 สัปดาห์ จัดปีละประมาณ 5 ครั้ง

2. การประชุมวิชาการหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล จากโรงพยาบาลประจำจังหวัด จัดให้มีขึ้นทุกปี ปีละ 3-4 ครั้ง ใช้ระยะเวลาการฝึกอบรม 3 สัปดาห์ โดยเรียนภาคทฤษฎี $1\frac{1}{2}$ สัปดาห์ และวางแผนฝ่ายการพยาบาล $1\frac{1}{2}$ สัปดาห์

3. การพยาบาลผู้ป่วยโรคกระดูกและฟื้นฟูสุขภาพ (Orthopedics Nursing and Rehabilitation) โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลก ระยะเวลาการฝึกอบรม 2 สัปดาห์ ปัจจุบันได้คัดเลือกตัวแทนซึ่งเป็นนักพัฒนาทางด้านวิชาการเพื่อให้รับช่วงดำเนินการต่อไป

4. การประชุมวิชาการในส่วนกลาง ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาและพยาบาลทั่วไปเข้าฟัง ใช้เวลาการประชุมประมาณครั้งละ 3 ชั่วโมง ซึ่งทางกองการพยาบาลจะจัดเป็นประจำทุก 2 เดือน

5. การประยุกต์บริการสุขภาพจิตในการบริการพยาบาล (Mental Health in Nursing Practice) โครงการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้ทำร่วมกับองค์การอนามัยโลก ระยะเวลาการศึกษา 2 สัปดาห์[1]

กองวิชาการ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงคุณภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สำหรับปี พ.ศ.2523 ได้วางแผนดำเนินการ 34 โครงการ และเป็นโครงการสำหรับพยาบาล มีดังนี้

1. การพยาบาลทางประสาทวิทยา และประสาทศัลยศาสตร์ ระยะเวลาการอบรม 16 สัปดาห์ สำหรับพยาบาลผู้มีประสบการณ์ทางด้านพยาบาลทางอายุรกรรมและศัลยกรรม ปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี อบรมปีละครั้งระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ถึง 30 มิถุนายน ของทุกปี หน่วยงานรับผิดชอบคือ กองโรงพยาบาลประสาท

2. การบริการผู้ป่วยมะเร็ง เปิดรับสำหรับพยาบาลของโรงพยาบาลประจำจังหวัดหรืออำเภอ และพยาบาลสาธารณสุขของโรงพยาบาลประจำจังหวัด ระยะเวลาการอบรม 5 วัน กำหนดให้มีการอบรมในต้นเดือนสิงหาคม ปีละ 1 ครั้ง อบรมที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์

3. การพยาบาลทางออร์โธปิดิกส์ และเวชศาสตร์ฟื้นฟู สำหรับพยาบาลผู้มีประสบการณ์ทางด้านอายุรกรรมและศัลยกรรมทั่วไป หรือหลังปฏิบัติงานทางด้านออร์โธปิดิกส์มาแล้วอย่างน้อย 2 ปี และจะต้องนำความรู้ไปปฏิบัติทางด้านนี้โดยเฉพาะ ระยะการอบรม 6 สัปดาห์ โดยจัดการอบรมปีละ 1 ครั้ง สถานที่อบรมคือโรงพยาบาลเลิศสิน

---

[1]สัมภาษณ์ มาลี วิมลศิลปิน หัวหน้าฝ่ายพัฒนาการศึกษาพยาบาล กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, 18 เมษายน 2523.

5. การพยาบาลจิตเวช เปิดรับสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาการพยาบาลและปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานจิตเวช จัดอบรมปีละ 1 รุ่น ระยะเวลาการศึกษา 6 สัปดาห์ สถานที่อบรมคือ โรงพยาบาลส่วนปรุง เชียงใหม่

6. โครงการอบรมสัมมนาพยาบาลขณะปฏิบัติงาน เป็นการอบรมแก่พยาบาลของโรงพยาบาลประสาท เชียงใหม่ กำลังเริ่มดำเนินการในปี 2523 นี้ จะใช้เวลาการอบรม 2 สัปดาห์ สถานที่คือห้องประชุมและโรงพยาบาลสาท เชียงใหม่

นอกจากการศึกษาอบรมแล้ว กรมการแพทย์ยังได้มีโครงการระยะสั้นเกี่ยวกับการให้บริการอนามัยครอบครัวและการศึกษาป้องกันการติดยาเสพติด รับเจ้าหน้าที่ทั่วไปที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ พยาบาลจะเข้ารับการฝึกอบรมได้[1]

---

[1]กองวิชาการ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, โครงการอบรมระยะสั้น ประจำปี 2523 (กรุง เทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีอนันต์), หน้า 48-56, 60-74, 83-88, 117-119, 126-128 และ 137-145.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันการศึกษาวิชาชีพพยาบาลในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังแสดงระบบการศึกษาวิชาชีพพยาบาลในประเทศไทย

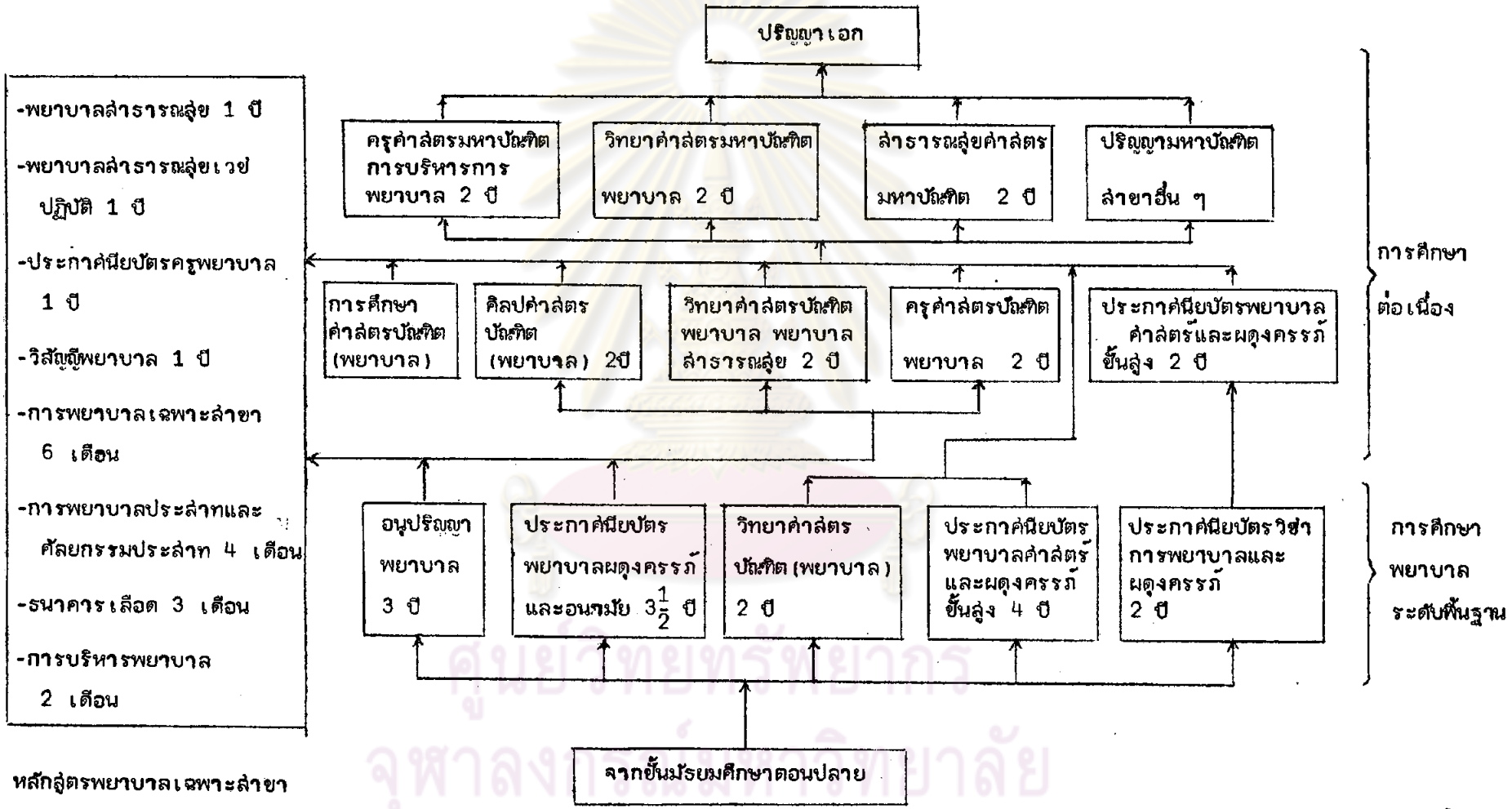

-พยาบาลสาธารณสุข 1 ปี

-พยาบาลสาธารณสุขเวชปฏิบัติ 1 ปี

-ประกาศนียบัตรครูพยาบาล 1 ปี

-วิสัญญีพยาบาล 1 ปี

-การพยาบาลเฉพาะสาขา 6 เดือน

-การพยาบาลประสาทและศัลยกรรมประสาท 4 เดือน

-ธนาคารเลือด 3 เดือน

-การบริหารพยาบาล 2 เดือน

หลักสูตรพยาบาลเฉพาะสาขา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการวิจัยของต่างประเทศ พบว่ามีงานวิจัยทางการพยาบาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านสุขภาพของผู้ป่วย และการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ส่วนการวิจัย เกี่ยวกับการศึกษาพยาบาลนั้นได้พบงานวิจัยของสหรัฐอเมริกา เป็นส่วนใหญ่ และผู้วิจัยได้นำเอารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องโดยตรงมา เป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้าประกอบความคิดเห็นในการทำวิจัยนี้

1. ความต้องการและความสนใจการศึกษาต่อเนื่อง

ในปี ค.ศ.1966 กันเตอร์ (Gunter) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาพยาบาลในเรื่องทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพพยาบาลเพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพยาบาล เช่น การจัดวางหลักสูตร และจัดประสบการณ์ให้แก่นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยมิดเวสเทิน (Midwestern University) จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ พึงพอใจมากที่สุด และคิดว่าพยาบาลควรมีความสามารถในการแก้ไขความกังวลใจของผู้ป่วย การปฏิบัติตัวของพยาบาลควรจะได้คำนึงถึงความต้องการของผู้ป่วยเป็นอันดับแรก และต้องฟังความคิดเห็น พิจารณาวิเคราะห์คำพูดของผู้ป่วยเป็นอันดับรองลงมา การเข้ามาศึกษาวิชาพยาบาลของนักศึกษากลุ่มนี้ ได้ให้ความเห็นว่าแรงจูงใจอันดับแรกคือต้องการช่วยเหลือประชาชน และรองลงมาคือ ต้องการศึกษาหาความรู้[1]

โจแอนน์ แม็คโคลสกี้ (Joane McClosky) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลแรงจูงใจ และการให้รางวัลที่มีต่ออัตราการลาออกจากงาน (Turnover Rate) ของพยาบาล

---

[1]Laurie M.Gunter, "The Development Nursing Student Part II., Attitude Toward Nursing As a Career," Nursing Research 18 (March-April 1969): 131-136.

โดยการใช้แบบสอบถามกับพยาบาลที่ได้ลาออกจากโรงพยาบาลเดิมมาแล้วภายในระยะเวลา 4 เดือน จำนวน 152 คน ได้แบบสอบถามกลับคืน 97 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า การให้รางวัลด้านจิตใจมีความสำคัญมากกว่าการให้รางวัลด้านความมั่นคงปลอดภัย หรือแรงจูงใจทางสังคม (Safety or Social Rewards) เพื่อให้พยาบาลยังคงปฏิบัติงานอยู่ต่อไป ทั้งนี้พยาบาลที่เป็นโสดมีอัตราการลาออกจากงานสูงกว่าพยาบาลที่แต่งงานแล้ว อัตราเงินเดือนไม่มีความสำคัญต่อการลาออกจากงาน และพยาบาลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเขาต้องการมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้ การศึกษาต่อเนื่อง เพื่อให้ได้หน่วยกิตมากกว่าที่จะรับตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลหรือหัวหน้าตึก และมีความต้องการการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้นิเทศงานหรือผู้ตรวจการ (Supervisors)[1]

สคิปเปอร์ และคิง (Skipper and King) ได้รายงานเสนอข้อมูลในโครงการการศึกษาต่อเนื่องที่ได้จัดขึ้นสำหรับเจ้าหน้าที่ทางด้านการแพทย์ระหว่างปี ค.ศ.1971-1973 ในภาคตะวันตกกลาง (Midwestern) ของสหรัฐอเมริกา โดยเน้นศึกษาทางด้านทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องของผู้ที่เข้ามาศึกษาในโครงการนี้ จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 796 ฉบับ ได้รับคืน 272 ฉบับ ในจำนวนนี้มีพยาบาล (Registered Nurses) 175 คน ผลการสำรวจพบว่า พยาบาลเกือบทั้งหมดมีความต้องการที่จะเข้าศึกษาต่อในโครงการการศึกษาต่อเนื่องที่จัดให้มีขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ต้องการจะให้มีการจัดหลักสูตรทั่วไปและวิชาสาขาเฉพาะทาง

ความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไป พยาบาลมีความเห็นว่าการได้มีการศึกษาต่อเนื่องจะช่วยให้เขาได้นำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ซึ่งเขาคิดว่าการจัดโปรแกรมการเรียนนั้นอาจ

---

[1]Joanne McClosky, "Influence of Rewards and Incentives on Staff Nurse Turnover Rate," Nursing Research 23 (May-June 1974): 239-247.

จะจัดที่ใดก็ได้ ดังเช่น ในโรงเรียนพยาบาล วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งระดับผู้บริหารควรจะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่จัดการศึกษาต่อเนื่องด้วย[1]

แมทสัน (Mattson) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นและความสนใจในการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจของพยาบาลเอง (Voluntary Continuing Education) และโดยการออกกฎบังคับ (Mandatory Continuing Education) ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากร 150 คน ได้รับคำตอบ 114 คน คิดเป็นร้อยละ 76 ผลจากการสำรวจพบว่าพยาบาลโดยส่วนรวมต้องการการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจของตนเองถึงร้อยละ 68.4 และชอบให้มีกฎบังคับเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องเพียงร้อยละ 23.7 ทั้งนี้พบว่าพยาบาลที่มีสถานภาพสมรส คู่ และหม้าย ชอบการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจของผู้เรียน มีอัตราสูงกว่าพวกที่มีสถานภาพสมรส หย่า แยกกันอยู่ และโสด สำหรับวุฒิการศึกษาพบว่าพยาบาลที่มีวุฒิปริญญาตรีและโท ชอบการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจน้อยกว่า พยาบาลที่มีวุฒิระดับต่ำกว่าปริญญา สำหรับตำแหน่งหน้าที่ พบว่า พยาบาลประจำการและหัวหน้าตึก ชอบการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจของผู้เรียนมากกว่าพยาบาลตำแหน่งผู้ตรวจการและครูพยาบาล[2]

ต่อมาได้มีการสำรวจความคิดเห็นของพยาบาลเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับโดยการใช้แบบสอบถามกับพยาบาลที่ได้รับการฝึกอบรมในโครงการการศึกษาต่อเนื่อง ตามความสมัครใจของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 30 คน อยู่ในภาคเหนือของรัฐอิลลินอยส์

---

[1]James K. Skipper and Jame A. King, "Continuing Education: Feedback from the Gass Roots," Nursing Outlook 22 (April 1974): 252-253.

[2]David W. Matton, "Voluntary or Mandatory Continuing Education? A Study of the Views within District 8, Taxas Nurses Association," The Journal of Continuing Education in Nursing 5 (May-June 1974): 24-29.

ซึ่งเป็นพยาบาลที่กำลังปฏิบัติงาน ร้อยละ 93.3 ไม่ได้ปฏิบัติงานร้อยละ 6.7 ผลจากการสำรวจพบว่า มีร้อยละ 70.0 ของผู้ตอบมีความเห็นว่า การศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพพยาบาล คำตอบได้แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ยอมรับว่า มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ร้อยละ 23.3 ไม่เห็นด้วยกับการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับจะเป็นการช่วยพัฒนาวิชาชีพ พวกที่ตอบว่าไม่เห็นด้วยส่วนใหญ่เป็นพยาบาลประจำการ (Staff Nurses) วุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญา และมีร้อยละ 6.7 ตอบว่าไม่แน่ใจ[1]

ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของพยาบาลต่อการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับ (Mandatory Continuing Education) ซึ่งได้จำแนกความคิดเห็นตามระดับการศึกษา อายุ สถานภาพการปฏิบัติงาน (Condition of Work) ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มประชากรคือ พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลปีสุดท้ายที่ศึกษาอยู่ในโรงพยาบาลแห่งเดียวกัน ในเขตเมืองบอสตัน ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 95 ของผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นว่า การเข้าฝึกอบรมหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องมีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานด้านพยาบาล และมีอัตราถึงร้อยละ 97 ที่มีความเห็นว่าโรงพยาบาลต่าง ๆ ควรจะจัดให้มีโปรแกรมการศึกษามากขึ้น ซึ่งมีเพียงร้อยละ 2 ที่ไม่เห็นด้วย และร้อยละ 1 ไม่ได้แสดงความคิดเห็น มีอัตราถึงร้อยละ 90 ที่ให้ความคิดเห็นว่าการศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นในการบริการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วย สำหรับการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับ คิดว่ามีความจำเป็นสำหรับการต่ออายุใบประกอบโรคศิลป ถึงร้อยละ 53 และร้อยละ 46 ไม่เห็นด้วย แต่มีความเห็นว่าการศึกษาจะช่วยให้พยาบาลได้รับความรู้ในการให้บริการผู้ป่วยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ร้อยละ 89 และเป็นการพัฒนาให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ ร้อยละ 79

---

[1]Jan Miller and Deanna Rea, "How Nurses Perceive Mandatory Continuing Education," The Journal of Continuing Education in Nursing 8 (January - February 1977): 8 -15.

กล่าวสรุปโดยทั่ว ๆ ไป พบว่าในกลุ่มผู้มีอายุน้อยละมีประสบการณ์ทำงานน้อย วุฒิการศึกษาอย่างต่ำสำเร็จปริญญาตรี มีความต้องการให้มีการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับมากกว่าพยาบาลที่มีอายุมาก และผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงย่อมให้มีการศึกษาต่อเนื่องแบบบังคับมากกว่าพยาบาลที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า[1]

เคอแรน (Curran) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรพยาบาล จำนวน 800 คน ผลจากการวิจัยพบว่า พยาบาลที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน เป็นต้นว่าผู้มีอายุมากมีความเห็นว่าการศึกษาต่อเนื่องจะต้องคำนึงถึงงบประมาณ แนวโน้มความต้องการด้านการพยาบาล เทคนิคต่าง ๆ ในการให้บริการผู้ป่วย ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อเนื่องว่าควรจะได้ศึกษาในวิทยาลัย และพบว่าพยาบาลที่มีรายได้ต่ำจะต้องใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ และพยายามสอบเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยในอัตราสูงกว่าพวกที่มีรายได้สูง[2]

บาร์โลว์ และ เชสนี (Barlow and Chesney) ได้กล่าวถึงโครงการศูนย์การศึกษาทางสุขภาพอนามัย (The Area Health Education Centre Project) ในเมืองเท็กซัส (Taxas) ซึ่งเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาต่อเนื่องให้กับทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาล ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่สำรวจความ

---

[1]Susan Larocco, Denise F. Polit "A Study of Nurses' Attitudes Toward Mandatory Continuing Education for Relicensure," The Journal of Continuing Education in Nursing 9 (January-February 1978): 25-34.

[2]Connie L. Curran, "Factors Affecting Participation in Continuing Education Activities and Identified Learning Needs of Registered Nurses," The Journal of Continuing Education in Nursing 8 (July - August 1977): 17-22.

ต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ค้นหาความต้องการของผู้เรียนและประเมินผลโครงการการศึกษาต่อเนื่องที่ได้จัดไปแล้ว จากการสำรวจพบว่า พยาบาลมากกว่าร้อยละ 50 ได้เข้าศึกษาในโครงการศึกษาต่อเนื่องที่จัดขึ้น และโดยเฉพาะระยะ 3 ปี คือระหว่างปี ค.ศ.1974 - ค.ศ.1976 พบว่า มีผู้เข้ามาศึกษาอบรมเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 20 ในแต่ละปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยาบาลมีความสนใจการศึกษาต่อเนื่องเพิ่มขึ้น และเมื่อประเมินเนื้อหาวิชาที่ทางศูนย์ได้จัดให้กับผู้เรียน พบว่า เนื้อหาวิชาที่จัดให้นั้นได้สนองความต้องการของผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 90 และมากกว่าร้อยละ 90 มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนนั้นเป็นประโยชน์ต่องานที่กำลังปฏิบัติอยู่ เมื่อได้ประเมินว่าพยาบาลได้นำความรู้ไปใช้ได้กับสภาพการณ์จริงเพียงไร ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นว่า สามารถนำความรู้ไปใช้ในด้านต่าง ๆ คือ การดูแลผู้ป่วย และการนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ การประเมินการดูแลผู้ป่วย การติดต่อสื่อสารและการบริหารการพยาบาล จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาต่อเนื่องได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้กับสังคมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น[1]

บุช และเลวิส (Bush and Lewis) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานและพัฒนาวิชาชีพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล 3 แห่ง ในอิลลินอยส์ (Illinois) จำนวน 113 คน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พยาบาลต้องการการศึกษาต่อเนื่องจำนวนถึง 104 คน คิดเป็นร้อยละ 92 ทั้งนี้ไม่คำนึงถึง ความต้องการที่มีความแตกต่างทางด้านอายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการปฏิบัติงาน ฐานะทางการเงิน และมีอัตราสูงถึงร้อยละ 85 ที่ต้องการศึกษาแบบสมัครใจด้วยยตนเอง (Voluntary Continuing Education) จำนวน

---

[1]Donna J, Barlow and Alan P. Chesney, "Nurses Want to Keep Up to Date," The Journal of Continuing Education in Nursing 8 (November - December 1977): 15-21.

103 คน ที่มีความเห็นว่าการศึกษาต่อเนื่องแบบสมัครใจ จะสามารถพัฒนาความรู้ความชำนาญในการให้บริการพยาบาล มีเพียง 3 คน ที่ไม่เห็นด้วย และมี 7 คน ที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็น จึงสรุปได้ว่า พยาบาลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องแบบสมัครใจ ด้วยเหตุว่าการศึกษาต่อเนื่องจะช่วยในการฝึกทักษะและพัฒนาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ[1]

2. เนื้อหาวิชาที่ต้องการจะเข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง

การสำรวจความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง บาบารา ทอมมาส์ (Barbara Thomas) และ เมิร์ล ฮิก (Merle Heick) ได้ทำวิจัยกับพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลไอโอวา (Iowa) และพยาบาลที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาพยาบาล ในมหาวิทยาลัยไอโอวา ในปี ค.ศ. 1972 จากผลการสำรวจพบว่า พยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล และพยาบาลที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา มีความเห็นตรงกันในเรื่องต่าง ๆ ที่ควรจะได้มีการศึกษาต่อเนื่องในสาขาต่าง ๆ เป็นต้นว่า จรรยาพยาบาล กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพพยาบาล ความรู้ทางด้านการวางแผน และนวกรรมทางการพยาบาล การให้บริการและการประเมินผลการพยาบาล การให้การศึกษาแก่ผู้ป่วย ตามลำดับ[2]

---

[1]Terryl A. Bush and Charles W. Lewis, "Continuing Education for Nurses: Perception and Performances," The Journal of Continuing Education in Nursing 9 (March-Aprill 1978): 10-13.

[2]Barbara Thomas, Merle Heick, "A Survey of Continuing Education Needs," The Journal of Continuing Education in Nursing 4 (May - June 1973): 26-31.

โรบินสัน และแพกซ์ตัน (Robinson and Paxton) ได้ทำการสำรวจความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลที่ทำงานในบริเวณเขตเมืองวัตส์ในลอสแองเจลิส (Watts Area of Los Angeles) ซึ่งเป็นแหล่งที่มีประชากรชนกลุ่มน้อย และเป็นผู้ที่ยากจน (Minorities and the Poor) ประชากรในกลุ่มนี้มีจำนวน 350,000 คน เป็นคนผิวดำร้อยละ 81 มีเชื้อสเปญร้อยละ 9.9 คนผิวขาวร้อยละ 7.5 และคนเชื้อชาติอื่น ๆ ร้อยละ 1.6 การสำรวจครั้งนี้ก็เพื่อนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการจัดตั้งโครงการการศึกษาต่อเนื่อง ของภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน ของโรงเรียนแพทย์ในเมืองวัตส์ การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาล 390 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากสำเร็จขั้นปริญญาตรีถึงร้อยละ 72 ปริญญาโทร้อยละ 5 ซึ่งส่วนใหญ่มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ มีร้อยละ 81 ต้องการเรียนแบบให้มีหน่วยกิต ซึ่งจะสามารถที่จะก้าวไปสู่ระดับสูงขึ้นไป ร้อยละ 72 ต้องการประกาศนียบัตร และยกเว้นเดียวกันนั้นเพื่อปรับปรุงความรู้และทักษะทางการพยาบาล

ลักษณะเนื้อหาในหลักสูตรต่อเนื่องที่พยาบาลต้องการมีกระจัดกระจายหลายสาขาวิชามากน้อยตามลำดับคือ

การช่วยเหลือผู้ป่วยให้ฟื้นคืนชีพ

การพยาบาลผู้ป่วยนอกสถานบริการ และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยที่ใช้ยาผิด (Drug Abuse)

การเตรียมการและการช่วยเหลือแก่ประชากรชนกลุ่มน้อย

การให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยและครอบครัว

และปัญหาทางด้านกฎหมายการพยาบาล

ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้ ไพรซ์ (Price) ได้ทำไว้ในปี ค.ศ.1966 วิชาสาขาที่พยาบาลต้องการมาก

ที่สุดคือ การช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยและครอบครัว ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการพยาบาล[1]

หลังจากที่ได้มีการประชุมระดับประเทศเพื่อคัดเลือกประธานกรรมการสำหรับจัดการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลในปี 1969 ความสนใจของพยาบาลในเรื่องการศึกษาต่อเนื่องได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ ในระยะเวลาต่อมาในปี ค.ศ. 1975 ได้มีการประชุมเพื่อวางแผนงานการจัดการศึกษาต่อเนื่องในฮาวาย ซึ่งการจัดการศึกษาต่อเนื่องนั้นควรจะได้ศึกษาถึงความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และในขณะเดียวกันผลจากการจัดการศึกษาต่อเนื่องควรจะได้ช่วยพัฒนาในการพัฒนาการปฏิบัติงานในการให้บริการแก่ผู้ป่วย ในปี ค.ศ.1975 ได้มีการทำวิจัยเรื่องความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลในฮาวาย ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ทำในขอบเขต 8 เกาะ รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร 1604 คน เป็นพยาบาลหญิง 1573 คน คิดเป็นร้อยละ 98.1 พยาบาลชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ .6 และมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ที่ไม่ตอบคำถาม รวมประชากรที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,582 คน จากจำนวนนี้พบว่า พยาบาลปฏิบัติงานเต็มเวลา ร้อยละ 67.4 (1,081 คน) ปฏิบัติงานบางเวลา (part time) มีจำนวน 757 คน และจำนวน 275 คน ไม่ได้ประกอบอาชีพพยาบาล ผลจากการสำรวจพบว่ามีผู้ต้องการรับการศึกษาต่อเนื่องถึง 833 คน คิดเป็นร้อยละ 52 และประมาณร้อยละ 47 (753 คน) ตอบว่าไม่แน่ใจ และไม่สนใจ จำนวนร้อยละ 24 (384 คน) ตอบว่าควรจะจัดเรียน 1 โปรแกรมต่อ 1 ปี ร้อยละ 19.1 (306 คน) ให้ความเห็นว่าควรจัดให้มี 2 โปรแกรมต่อ 1 ปี มีร้อยละ 9.9 (159 คน) ให้ความเห็นว่า ควรจัดปีละ 3 โปรแกรมหรือมากกว่านั้น และมีบางคนกล่าวว่าเขาคงจะไม่มีเงินจ่ายถ้าอบรมบ่อย ๆ เวลาที่ต้องการจะศึกษาต่อคือวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดีตอนค่ำ

---

[1] Stella P. Robinson and Phyllis Paxton, "Continuing Education Needs of Nurses Serving Minorities and the Poor," The Journal of Continuing Education in Nursing 5 (March-April 1974): 12-17.

เกี่ยวกับวิธีการในการสอน ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะเป็นบรรยายร้อยละ 55.5 (890 คน) ให้มีการสอนในคลินิค (Clinical Instruction) ร้อยละ 52.0 (834 คน) การประชุมปฏิบัติการ (Work Shop) ร้อยละ 46.2 (741 คน) ให้ใช้โสตทัศนอุปกรณ์ ร้อยละ 45.6 (731 คน) ร้อยละ 6.8 (109 คน) เลือกวิธีบทบาทสมมุติ (Role Playing)

หลักสูตรที่ต้องการคือ หลักสูตรที่ให้หน่วยกิตและสามารถก้าวไปสู่ระดับปริญญา และวิชาที่ต้องการศึกษามากน้อย ตามลำดับ ดังเช่น

การดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน (Emergency Care Nursing)

การนิเทศงาน

การให้การดูแลผู้ป่วยที่มีอาการเฉียบพลัน (Acute Care Nursing)

ปัญหาทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

การขยายบทบาทของพยาบาล

การดูแลช่วยเหลือครอบครัวและหลักการให้คำปรึกษา ตามลำดับ และหลักสูตรที่ให้ความเห็นน้อยที่สุด หลักมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อกับผู้ป่วย[1]

ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาต่อของพยาบาลต่างชาติ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลต่าง ๆ ในฮีคาโก สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1976 โดยใช้แบบสอบถามให้ตอบคำถามถึงความต้องการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นพยาบาลอเมริกัน 527 คน และพยาบาลต่างชาติ 168 คน ผลจากการวิเคราะห์

---

[1]Beverly Winters, Jean Lum and Sally Fanstino, "Wawaii Nurses Express Continuing Education Needs and Preferences," The Journal of Continuing Education in Nursing 8 (January-February 1977): 30-36.

สรุปได้ว่า พยาบาลต่างชาติมีความต้องการการศึกษาต่อเนื่องในบางสาขาวิชา มีอัตราสูงกว่าพยาบาลอเมริกัน ดังเช่นพยาบาลต่างชาติต้องการศึกษาต่อในเรื่องการวางแผนการพยาบาลถึงร้อยละ 64 แต่พยาบาลอเมริกันมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้เพียง ร้อยละ 43 เรื่องเทคนิคการสัมภาษณ์ (Interviewing Techniques) พยาบาลต่างชาติต้องการศึกษาต่อถึงร้อยละ 46 แต่พยาบาลอเมริกันต้องการศึกษาต่อเพียงร้อยละ 39 และพบว่า ความต้องการการศึกษาต่อเนื่องในสาขาวิชาต่าง ๆ ของพยาบาลต่างชาติและพยาบาลอเมริกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย[1] ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรจะจัดโปรแกรมการสอนให้กับพยาบาลต่างชาติมากขึ้น

3. การจัดหลักสูตรและระยะเวลาในการศึกษาต่อเนื่อง

อีเดลสไตน์ และบันเนล (Edelstein and Bunnell) ได้ทำการสำรวจความสนใจของพยาบาลที่จะเข้าร่วมในโครงการการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อจะจัดตั้งโครงการการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาลจำนวน 1600 คน ในเขตรัทเจอร์ (Rutger) ผลจากการสำรวจพบว่า

1. การจัดการศึกษาต่อเนื่องที่ใช้วิธีสอนแบบสัมมนาที่ชอบมากที่สุดคือ การดูแลผู้ป่วยอาการเฉียบพลัน

2. วิชาที่ชอบมากที่สุดคือ สังคมศาสตร์ (Social Science)

3. ระยะเวลาของหลักสูตร ร้อยละ 75 ของผู้เข้าอบรมต้องการระยะเวลาการอบรมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2.5 ชั่วโมง และควรได้รับการอบรม 6 สัปดาห์ และร้อยละ 50 มีความเห็นว่าควรจะจัดให้เรียนในเวลาเย็นมากกว่าเวลาเช้าหรือกลางวัน และวันที่ต้องการให้จัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือวันพุธ

---

[1]Connie L. Curran, "Learning Needs of Foreign Nurses," Supervisor Nurse 9 (August 1978): 30-32.

4. เหตุผลที่ทำให้พยาบาลไม่ต้องการศึกษาต่อเนื่องเพราะมีหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงาน ไม่สามารถปลีกตัวมาเรียนได้ ร้อยละ 27 มีปัญหาการเงินร้อยละ 21 และมีปัญหาเรื่องสถานที่พักอยู่ห่างไกลจากสถานที่ที่ให้การศึกษาต่อเนื่อง มีร้อยละ 18[1]

ลู คัฟฟีย์ เลวิส (Lou Coffey Lewis) ได้สร้างรูปแบบการศึกษาให้พยาบาลได้เรียนด้วยตนเอง (Module) คือแบบการเรียนที่มีการทดสอบล่วงหน้า (Pre-test) อธิบายถึงวิธีการใช้ ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา แหล่งข้อมูลที่ต้องศึกษา ค้นคว้า และแนะนำถึงกิจกรรมการเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเมื่อเสร็จจากการศึกษาค้นคว้าแล้วก็ให้มีการทดสอบความรู้ (Post-test) การที่เลวิสคิดสร้างรูปแบบการเรียนด้วยตนเองแบบนี้เพราะมีความเชื่อว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง แต่ละบุคคลต่างมีความปรารถนาต้องการ และมีเป้าหมายในการศึกษาของตนเอง ซึ่งเป็นความต้องการเฉพาะบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ในการหาแนวทางเพื่อช่วยให้ตนสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปี ค.ศ.1976-1977 ได้ทดสอบแบบการเรียนนี้ที่ศูนย์การแพทย์ ของมหาวิทยาลัยเวอจิเนีย (Verginia Medical Center) กับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสาขาการพยาบาลโรคหัวใจและหลอดโลหิต โดยใช้เวลาประมาณ 6 เดือน จากการประเมินผลพบว่า การให้พยาบาลได้ศึกษาค้นคว้าตามแนวของแบบการเรียน (Module)ทำให้ ... ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น มีอิสระในการศึกษาค้นคว้า สามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้มีความสนใจในการเรียนมากขึ้น และบางคนได้ให้ความเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาโดยจัดเป็นกลุ่มย่อยด้วย เพื่อจะได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน[2]

---

[1]Ruth R. Greenberg Edelstein and Margaret Bunnell, "Determinants of Continuing Nursing Education," The Journal of Continuing Education in Nursing 9 (January-February 1978): 19-23.

[2]Arlene W.Keeling and Lawrence Noriega, "Continuing Education Independently," Supervisor Nurse 9 (April 1978): 45-51.

การสำรวจความต้องการของพยาบาลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อจะค้นหาข้อมูลไปใช้ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางโทรทัศน์ โดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล แมรี่ ฮิทช์ค็อก เมมมอเรียล (Mary Hitchoock Memorial Hospital) จำนวน 160 คน แบบสอบถามได้รับคืน 124 ฉบับ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 77.5 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า

1. การเลือกระยะเวลาในการศึกษานั้น พยาบาลส่วนใหญ่ต้องการหลักสูตรระยะสั้นที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

2. การเลือกเวลาเรียน ต้องการเรียนในตอนค่ำมีอัตราสูงมากกว่าตอนเช้าและตอนบ่าย

3. วันเวลาเรียน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ต้องการเรียนในวันพุธมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับคือ อังคาร พฤหัสบดี วันจันทร์ และวันศุกร์ ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์มีความต้องการน้อย

4. หลักสูตรทางการแพทย์ มีผู้ต้องการเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่หลักสูตรที่เกี่ยวกับงานอดิเรก ภาษา และสังคมศาสตร์ ความต้องการศึกษาต่อเนื่องในพวกที่มีการศึกษาพยาบาลพื้นฐานต่ำกว่าปริญญา มีความต้องการสูงกว่าพวกสำเร็จปริญญาเพียงเล็กน้อย

5. ถ้ามีให้เลือก พยาบาลจำนวน 2 ใน 3 มีความเห็นว่าพยาบาลควรจะเรียนวิชาที่มีครูสอนโดยตรงมากกว่าการเรียนทางโทรทัศน์[1]

จีน เฮเตอร์ (Jean Hayter) ติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับมหาบัณฑิตทางการพยาบาลที่จบจากมหาวิทยาลัยเคนตักกี (Kentucky) ว่ามีบทบาทเกี่ยวกับวิชาชีพอย่างไรบ้าง และหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยจัดไว้นั้นเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้เพียงใด

---

[1]Donald E. Sanborn, Charlotte J. Sanborn, Dean J. Seibert and Harold F. Pyke, "Pattern of Preference : Nurses View Continuing Education," The Journal of Continuing Education in Nursing 1 (January-February 1975): 35-38.

ผลของการศึกษาพบว่า บัณฑิตได้มีบทบาทสูงในกิจกรรมเกี่ยวกับวิชาชีพและชุมชน บัณฑิตส่วนใหญ่มีแผนการศึกษาต่อเนื่องตามความเหมาะสมของแต่ละคน และหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่มหาวิทยาลัยจัดนั้นเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้ใช้[1]

จากการศึกษาวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง แต่การจัดการศึกษาต่อเนื่องนั้นควรจะได้คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ความจำเป็นในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน การจัดหลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา ฉะนั้นควรจะได้มีการศึกษาวิจัยถึงความต้องการของผู้เรียนก่อนที่จะจัดโครงการการศึกษาต่อเนื่อง

การวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการศึกษาต่อโดยทั่ว ๆไป เป็นของนักศึกษาพยาบาลและของพยาบาล และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาล

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาล ได้มีผู้ทำวิจัยกับนักศึกษาและผู้ที่กำลังประกอบอาชีพพยาบาล ดังเช่น วิลัดร ศรีสุพรรณ ได้ทำไว้เมื่อปี 2510 กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาล ปีที่ 1, 2 และ 3 ในโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 182 คน ผลจากการสำรวจพบว่านักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาลว่าเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนักทั้งกายและใจ ต้องเสียสละและอดทน และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อ สาขาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อมากที่สุดคือการพยาบาลสาธารณสุข รองลงมาได้แก่

---

[1]Jean Hayter, "A Follow-up Study of a Master's Program," Nursing Outlook 26 (June 1978): 380-385.

สาขาวิชาครุศาสตร์ ส่วนการเลือกสถานที่ทำงาน นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะเลือกสถานที่ที่มีความก้าวหน้าในด้านการงานได้เร็วมากกว่าเหตุผลอย่างอื่น[1] และในปีเดียวกันนี้ กาญจนา กิจกาญจน์ และ ศศิธร เอี่ยมบำรุง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลและปัญหาระหว่างการเรียนของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 และปีที่ 4" กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 โรงพยาบาลหญิงที่เรียนมาแล้ว 1 เดือน นักเรียนพยาบาลปีที่ 1 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งได้เรียนมา 7 เดือน และนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ของทั้งสองแห่ง การวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เมื่อแรกเข้าเรียนพยาบาล นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและพบปัญหาน้อย เมื่อเรียนและฝึกปฏิบัติงานได้ 7 เดือน ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีเปอร์เซ็นต์ต่ำลง และพบปัญหาในการเรียนมากขึ้น เมื่อถึงปีที่ 4 พบว่า นักศึกษาพยาบาลไม่ชอบวิชาชีพพยาบาล และพบปัญหามากขึ้น ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางด้านจิตวิทยา ซึ่งเพิ่มพูนขึ้นทุกปี จนกลายเป็นความเบื่อหน่าย[2]

ในปี พ.ศ. 2515 สมศรี ณ ระนอง ได้ทำการวิจัยกับพยาบาล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 227 คน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชาชีพพยาบาล แต่ไม่สนับสนุนให้ญาติพี่น้องเรียนพยาบาลอีก ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน พบว่างานพยาบาลเป็นงานที่หนัก ต้องเสียสละ เป็นอาชีพที่ก้าวหน้ายาก แต่มีความคาดหวังที่จะทำการ

---

[1]วิจิตร ศรีสุพรรณ, "การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

[2]กาญจนา กิจกาญจน์ และ ศศิธร เอี่ยมบำรุง, "ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลและปัญหาระหว่างการเรียนของนักเรียนพยาบาลปีที่ 1 และปีที่ 2," (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2510).

ศึกษาต่อถึงขั้นปริญญาโท[1] ในทำนองเดียวกัน ศศิมา เรือนทิพย์ ได้ทำการวิจัยกับพยาบาลประจำการของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในปี พ.ศ.2519 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พยาบาลประจำการร้อยละ 31.08 มีความคิดเห็นว่า วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่น่ายกย่อง และได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัว ร้อยละ 89.44 มีความเห็นว่า ควรจะได้ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นแนวทางที่ทำให้วิชาชีพพยาบาลพัฒนายิ่งขึ้น อัตราผู้ที่ต้องการศึกษาต่อมีอัตราสูงถึงร้อยละ 84.44 และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสมาคมพยาบาลได้ช่วยเหลือในด้านความรู้ทางวิชาการโดยการจัดพิมพ์วารสารให้แก่สมาชิก ซึ่งบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมีประโยชน์ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ[2]

ในปี พ.ศ. 2515 สุภา เดชะอนันต์วงศ์ ได้ทำวิจัยกับพยาบาลประจำการเฉพาะในโรงพยาบาลรามาธิบดี กลุ่มตัวอย่างประชากร 100 คน จากพยาบาลประจำการทั้งหมด 290 คน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลส่วนใหญ่เป็นโสด มีอายุระหว่าง 25 ถึง 29 ปี ประสบการณ์ทำงาน 2 ปี ถึง 5 ปี ก่อนเข้ามาเรียน มีความเห็นว่าอาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง ทำประโยชน์ต่อสังคมและครอบครัว แต่ภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว มีความคิดเห็นว่าอาชีพพยาบาลเป็นงานหนัก ต้องรับผิดชอบมาก และวิธีที่ทำให้ตนมีความก้าวหน้าคือ การศึกษาต่อในประเทศและการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงงานอันเป็นแนวทางที่จะทำให้วิชาชีพพยาบาลพัฒนายิ่งขึ้น[3]

---

[1]สมศรี ณ ระนอง, "ความคิดเห็นของพยาบาลเกี่ยวกับอาชีพ: ศึกษาเฉพาะพยาบาลในโรงพยาบาลที่มีโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ในนครหลวงกรุงเทพ ธนบุรี," (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2515).

[2]ศศิมา เรือนทิพย์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

[3]สุภา เดชะอนันต์วงศ์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลรามาธิบดี," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาล ทั้งนักศึกษาพยาบาลและพยาบาล มีความเห็นตรงกันว่าเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก ต้องเสียสละและอดทน มีความต้องการความก้าวหน้า และมีความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง

2. ความต้องการและเหตุผลการไปประกอบอาชีพในต่างประเทศ

ในปี พ.ศ.2512 ได้มีการทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล" ผลจากการวิจัยพบว่า ปริมาณการผลิตพยาบาลมีระดับต่ำกว่าความต้องการมาก ประกอบกับการลาออกจากงานของพยาบาลในบางปีมีถึงร้อยละ 8.23 (ทั้งนี้ไม่ได้คิดรวมพยาบาลที่ถึงแก่กรรม และลาออกจากราชการเพราะครบเกษียณอายุ) สาเหตุที่พยาบาลไม่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากการขาดแรงจูงใจ ขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ปฏิบัติงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ โอกาสศึกษาต่อมีน้อย ผลจากการวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการในด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ปรากฏว่าพยาบาลส่วนใหญ่ต้องการความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เห็นได้จากที่พยาบาลต้องการศึกษาเพิ่มเติม และดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก พยาบาลมีความประสงค์ที่จะศึกษาเพิ่มเติมในวิชาสูติ-นรีเวชมากที่สุด รองลงมาคือ สาธารณสุขศาสตร์ และโอสถศัลยกรรม ตามลำดับ และวิชาที่ต้องการน้อยที่สุดคือวิชามารดาและทารกส่งเคราะห์[1] และในปีเดียวกันนี้ จรูญศรี รุ่งสุวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เหตุที่พยาบาลไทยละทิ้งประเทศไปทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกา" โดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาลไทยจำนวน 70 คน ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่าความไม่พอใจในงานเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พยาบาลไปทำงานต่างประเทศ โดยผู้ตอบได้ให้เหตุผลสรุปได้ว่า ระบบการปฏิบัติงานไม่เปิดโอกาสให้ผู้น้อยได้แสดงความคิดเห็น ไม่ได้รับการยกย่องทางด้านความสามารถของวิชาชีพ และสมรรถภาพของพยาบาลแต่ละคน ลักษณะงานไม่อิสระ สภาพการณ์ของการปฏิบัติงานทำให้ต้องพึ่งผู้อื่น หมดโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นและการสร้างสรรค์ ขาดโอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งทางด้านการ

---

[1] คณะกรรมการแก้ไขปัญหาขาดแคลนพยาบาล, "ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล" (พระนคร: สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2512), หน้า 40-41.

ศึกษาต่อและการอบรมทางด้านวิชาการ[1]

ความคิดเห็นของพยาบาลในการไปประกอบอาชีพต่างประเทศ จากการวิจัยของประคอง อินทรสมบัติ ได้ทำไว้ในปี พ.ศ.2515 กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลสงขลา โรงพยาบาลราชสีมา โรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลรามาธิบดี จำนวนประชากร 222 คน ผลการวิจัยพบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีความประสงค์จะไปประกอบอาชีพในต่างประเทศ ถึงร้อยละ 82.88 เหตุผลที่ต้องการไปประกอบอาชีพในต่างประเทศเพราะต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ร้อยละ 39.10 และต้องการศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงวิชาชีพพยาบาล ร้อยละ 26.11 นอกจากนั้นให้เหตุผลว่าในต่างประเทศได้เงินเดือนสูงกว่า และมีเหตุผลที่เลือกน้อยที่สุดคือ เพราะเข้ากับผู้บังคับบัญชาไม่ได้[2]

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการและเหตุผลการไปประกอบอาชีพในต่างประเทศพอสรุปได้ว่าพยาบาลมีความต้องการความก้าวหน้าในวิชาชีพ ไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานในประเทศ เพราะขาดแรงจูงใจต่าง ๆ ต้องการมีประสบการณ์ในการทำงานและมีความเห็นตรงกันว่ามีความต้องการศึกษาต่อ

3. ความต้องการการศึกษาต่อของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาล

จำนง นิ่มตระกูล ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบภาวะความเป็นอยู่ของพยาบาลในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่และโรงพยาบาลรามาธิบดีในปี 2513 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 172 คน ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน

---

[1]Charoonsri Roongsuwan, "Reasons Thai Nurses Leave Thailand to Work in the United States," (Unpublished Master's Investigative Study, Boston: School of Nursing, Boston University, 1969).

[2]ประคอง อินทรสมบัติ, "ความคิดเห็นของพยาบาลต่อการไปประกอบอาชีพต่างประเทศ," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

อันส่งผลต่อเนื่องกับความ เป็นอยู่ พยาบาลที่เลือกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากเป็นภูมิลำเนา มีร้อยละ 31.71 รองลงมาคือ มีสัญญาผูกพัน ร้อยละ 28.05 ส่วนพยาบาลที่เลือกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลรามาธิบดี มีความเห็นว่าเพราะมีโอกาสศึกษา เพิ่มเติม ร้อยละ 31.11 และมีแผนการต่อไปจะศึกษาต่อในประเทศมากที่สุด รองลงมาคือต้องการศึกษาต่อต่างประเทศ และออกไปประกอบอาชีพต่างประเทศตามลำดับ และความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการที่พยาบาลได้รับเกี่ยวกับด้านการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โรงพยาบาลทั้งสองแห่งจัดส่งพยาบาลไปดูงานและอบรมวิชาการต่าง ๆ จัดให้มีห้องสมุด ฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับวิชาความรู้เป็นครั้งคราว หรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดทุนการศึกษา สำหรับโรงพยาบาลรามาธิบดี ยังได้จัดให้พยาบาลได้ไปฟังปาฐกถานอกสถานที่ และจัดฝึกอบรมประจำการอีกด้วย แต่พยาบาลในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ เห็นว่าการจัดส่งเสริมความรู้เพิ่มเติมยังน้อย ทั้งนี้อาจเพราะการจัดส่งเสริมทำ ไม่จริงจังและไม่สม่ำเสมอ[2]

การทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพความพึงพอใจงานและความตั้งใจที่จะทำงานอยู่ต่อไป ดังเช่น เยาวลักษณ์ เลาหะจินดา ได้ทำไว้ในปี พ.ศ.2519 กลุ่มตัวอย่างคือพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาลประจำการที่มีหน้าที่ให้บริการพยาบาลแก่ผู้ป่วยโดยตรงในหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลรามาธิบดี ที่มีประสบการณ์ทำงานมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 131 คน พบว่าโครงการที่จะปฏิบัติงานต่อไปในระยะ 1 ปีข้างหน้า พยาบาลร้อยละ 50.38 มีความต้องการที่จะทำงานอยู่ต่อไป รองลงมาคือร้อยละ 16.03 ต้องการขอลาราชการเพื่อศึกษาต่อ และมีบางคนที่คิดจะลาออกเพื่อไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ พยาบาลประจำการโดยส่วนรวมมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน การปกครองบังคับบัญชาปานกลาง แต่โอกาสก้าวหน้าในการงานมีความพึงพอใจต่ำ ถึงแม้ว่าบางภาควิชาได้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่พยาบาลศึกษาต่อตามความจำเป็นและความ

---

[1]จำนง นิ่มตระกูล, "เปรียบเทียบภาวะความเป็นอยู่ของพยาบาลในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลรามาธิบดี ปี 2513," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

เหมาะสม และจัดการอบรมฟื้นฟูความรู้เป็นประจำ แต่ได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมวิชาการและการบรรยายพิเศษที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถาบันน้อยมาก[1]

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการในโรงพยาบาล อัสนีย์ เสาวภาพ ได้ทำวิจัยกับพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมและทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2520 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและโอกาสในการศึกษาต่อ พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่ต้องการให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่กำลังปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น และยังต้องการโอกาสศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง และนำความรู้มาทำประโยชน์แก่สถาบันและวิชาชีพ ทั้งนี้เมื่อจำแนกพยาบาลออกมาตามอายุ และวุฒิการศึกษาแล้ว พบว่าพยาบาลกลุ่มอายุน้อยมีความต้องการทางด้านโอกาสในการก้าวหน้าและการศึกษาต่อสูงกว่ากลุ่มอายุมาก พบว่าพยาบาลที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการเกี่ยวกับโอกาสก้าวหน้าและศึกษาต่อไม่แตกต่างกัน[2]

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะความเป็นอยู่ของพยาบาล สภาพความพึงพอใจงานและสวัสดิการในโรงพยาบาล นั้นก็ได้ผลการวิจัยเป็นที่ยืนยันได้ว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาอบรมเพิ่มพูนวิชาความรู้และมีความต้องการจะศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการวิจัยเรื่องความสนใจและความต้องการเรียนต่อของนักเรียนพยาบาล ประนอม เล็กสกุลติลก ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนพยาบาลปีที่ 4 ในโรงเรียนพยาบาลศิริราช ระดับอนุปริญญา 100 คน และปริญญา 10 คน จำนวนรวม 185 คน ผลการวิจัย

---

[1]เยาวลักษณ์ เลาหะจินดา, "สภาพความพึงพอใจงานและความตั้งใจที่จะทำงานอยู่ต่อไปหรือลาออกของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

[2]อัสนีย์ เสาวภาพ, "ความคิดเห็นของพยาบาลเกี่ยวกับสวัสดิการในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม และทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

เกี่ยวกับผลการเรียนและทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล พบว่า นักเรียนพยาบาลทั้งสามระดับให้ความเห็นว่าอาชีพพยาบาลเป็นอาชีพค่อนข้างหนัก ต้องเสียสละ อดทน การทำงานอาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตครอบครัว และยังมีความคิดเห็นว่าเป็นอาชีพที่เสี่ยงต่ออันตราย แต่มีความเห็นว่าวิชาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการดำเนินอาชีพพยาบาล นักเรียนพยาบาลทั้งหมดมองเห็นความสำคัญของการเพิ่มวุฒิทางการพยาบาล ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในประเทศเป็นอันดับแรก มีความต้องการทำงานในโรงพยาบาลต่อไปเป็นอันดับที่สอง และมีความต้องการศึกษาต่อต่างประเทศเป็นอันดับที่สาม[1] ในปีเดียวกันนี้ สว่าง ทองรัตน์ ได้ทำการสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อหลังจากจบวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ของนักเรียนพยาบาลปีสุดท้ายในจังหวัดพระนครและธนบุรี 7 แห่ง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 436 คน แบบสอบถามได้รับคืน 401 คน ผลจากการสำรวจพบว่า เหตุผลในการเข้ามาเรียนวิชาพยาบาลนั้น มีนักเรียนเกินกว่าครึ่งเข้ามาเรียนด้วยความสมัครใจและสนใจจริง ๆ และเมื่อเข้ามาเรียนแล้วก็มีความชอบ สนใจต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาที่ตนชอบ ด้วยการศึกษาต่อวิชาการพยาบาลขั้นสูงต่อไปอีก เช่น พยาบาลสาธารณสุข สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช การพยาบาลโอสถและศัลยกรรม การพยาบาลมารดาและเด็ก ตามลำดับ และยังแจ้งความประสงค์จะให้มีการเปิดทำการสอนเพิ่มเติมอีกด้วย การพยาบาลในโรงงานอุตสาหกรรม การพยาบาลในห้องผ่าตัด และการพยาบาลสำหรับผู้ยรา มีจำนวนไม่น้อยต้องการไปศึกษาต่อต่างประเทศถ้ามีโอกาส โดยสมัครไปประกอบอาชีพชั่วคราว แล้วงหาความรู้เพิ่มเติมเอาเอง ในด้านอุปสรรคต่อการศึกษานั้น ในด้านอายุและการเงิน ไม่เป็นอุปสรรค สิ่งที่เป็นอุปสรรคได้แก่สถาบันการศึกษามีน้อย และรับผู้เข้าศึกษาจำนวนน้อยเกินไป[2]

---

[1]ประนอม เล็กสกุลดิลก, "ความสนใจและความต้องการเรียนต่อของนักเรียนพยาบาลปีที่ 4 โรงพยาบาลหญิง และโรงพยาบาลศิริราช," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

[2]สว่าง ทองรัตน์, "การสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อหลังจากจบวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยแล้ว ของนักเรียนพยาบาลปีสุดท้ายในจังหวัดพระนครและธนบุรี," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

ในปี พ.ศ.2513 สุนันท์ สมรรถกิจขจร ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย เซ้าเวนเดย์แอดเวนติส กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปีสุดท้ายของทั้งสองโรงเรียน รวมจำนวน 100 คน ผลการสำรวจพบว่า นักศึกษาบางส่วนเข้าเรียนพยาบาลเพราะสนใจ ชอบอาชีพ และมีบางส่วนเข้าเรียนพยาบาลเพราะมีโครงการไปศึกษาต่อหรือทำงานต่างประเทศ และนักศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งมีความคาดหวังว่าเมื่อจบการศึกษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแล้ว ต้องการศึกษาต่อในประเทศและต่างประเทศ และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อในชั้นมหาวิทยาลัยว่า ต้องการให้มีความก้าวหน้าและสำหรับชีวิตในอนาคต ส่วนที่ไม่ต้องการศึกษาต่อให้ความเห็นว่า เบื่อเรียน ต้องการทำงาน ไม่จำเป็นสำหรับชีวิตและคิดว่ามีความรู้เพียงพอในการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อในประเทศ แยนงวิชาที่ต้องการศึกษาต่อคือ ครุศาสตร์พยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองลงมาคือพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับต่างประเทศ นักศึกษาต้องการไปสหรัฐ-อเมริกา วิชาที่ต้องการศึกษามากที่สุดคือ พยาบาลสาธารณสุข รองลงมาคือ สูติ-นรีเวชวิทยา สิตเวช ศัลยศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ อายุรศาสตร์ บริหารการศึกษา และเวชศาสตร์ป้องกันน้อยที่สุด และนักศึกษายังมีความเห็นว่า เหตุผลที่พยาบาลไม่เพียงพอในปัจจุบันเพราะประชาชนมีฐานะป่วยเพิ่มมากขึ้น งานหนัก รายได้ต่ำ พยาบาลจึงต้องไปทำงานต่างประเทศมาก และเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น[1]

ในทำนองเดียวกันเมื่อปี พ.ศ.2515 สุนีย์ คณานับ ได้วิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนพยาบาลปีสุดท้ายของโรงพยาบาลมิชชั่นและโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 190 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนพยาบาลส่วนใหญ่เมื่อเรียนจบหลักสูตรขั้นพื้นฐานและปฏิบัติงานตามสัญญา

---

[1]สุนันท์ สมรรถกิจขจร, "ความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาโรงพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย เซ้าเวนเดย์แอดเวนติส," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

แล้ว ต้องการทำงานในโรงพยาบาลต่อไปมากที่สุด รองลงมาคือต้องการเรียนต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเรียนต่อต่างประเทศให้เหตุผลว่ามีสถานที่ศึกษาต่อระดับสูงมาก ต้องการมีประสบการณ์มากขึ้น มีเกียรติดีกว่า และมีความเห็นว่าควรจะได้เรียนสำเร็จขั้นปริญญาตรีในประเทศไทยก่อน จึงจะไปศึกษาต่อต่างประเทศ และต้องการจะศึกษาต่อมากที่สุดคือ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีจำนวนเกินครึ่ง รองลงมาคือ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนวิทยาลัยครูพยาบาลโรงพยาบาลหญิงมีน้อยมาก สาขาวิชาที่นักเรียนพยาบาลต้องการจะศึกษาต่อมากที่สุดคือ การพยาบาลอายุรกรรม-ศัลยกรรม มีจำนวนเกินครึ่ง รองลงมาคือพยาบาลสาธารณสุข สุขศึกษา และการพยาบาลสูติเวช และส่วนใหญ่ต้องการเรียนถึงระดับปริญญาโทและเอก โดยให้เหตุผลในการเลือกเรียนวิชาเหล่านี้ว่าเพราะชอบ มีประโยชน์ในการนำไปใช้ และมีความก้าวหน้ามาก นอกจากนี้นักเรียนพยาบาลยังแสดงความคิดเห็นอีกว่าควรจะขยายสถานที่สำหรับนักศึกษาวิชาชีพพยาบาลระดับสูงให้มากขึ้นเพียงพอกับความต้องการของประเทศ รวมทั้งเปิดการสอนภาคสมทบด้วย โดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมก็สามารถจะเรียนได้โดยไม่ต้องลาหรือหยุดพักงาน[1]

ละเอียด สุริยานนท์ ได้สำรวจความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาล โรงพยาบาลหญิงและโรงพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ในปี พ.ศ.2517 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลเพราะชอบเข้าอย่างอื่นไม่ได้ ส่วนเหตุผลอันดับรองลงไปคือ เห็นว่าอาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่หางานง่าย และการเลือกเรียนวิชาชีพพยาบาลนั้นได้รับอิทธิพลจากบิดามารดา มีนักศึกษาส่วนน้อย เพียงร้อยละ 17.80 ที่ให้เหตุผลว่าเลือกเรียนพยาบาลเพราะสนใจและชอบวิชานี้มาก และมีจำนวนมากกว่าครึ่งมีความเห็นว่าวิชาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้อง

---

[1]สุนีย์ คณานับ, "ความต้องการเรียนต่อของนักเรียนพยาบาลปีสุดท้าย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์และโรงพยาบาลมิชชั่น," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรปัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

มีความเสียสละ อดทน รองลงไปคือ เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อสังคม เป็นอาชีพที่เรียนมากเกินไปทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ บางวิชาเรียนแล้วไม่ได้นำมาใช้จริง และบางวิชาเป็นการเรียนที่ซ้ำซ้อนกัน รองลงไปมีความเห็นว่าเป็นวิชาที่เข้มมีความเคร่งเครียด ทำให้สุขภาพจิตไม่ดี และนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในประเทศให้เหตุผลว่าต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น และมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้เหตุผลว่าเบื่อหน่ายต่อการเรียน และรองลงมาคือ คิดว่ามีความรู้เพียงพอในการประกอบอาชีพแล้ว เท่ากับที่ได้ให้เหตุผลว่า สุขภาพไม่ดี ในการศึกษาต่อส่วนใหญ่ต้องการรับทุนทางราชการ รองลงมาคือ ลาไปศึกษาโดยใช้ทุนส่วนตัว และระดับการศึกษาสูงสุด ที่นักศึกษาต้องการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี และนักศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งมีความคิดเห็นว่าสถาบันการศึกษาสำหรับพยาบาลในประเทศไทยยังมีน้อยเกินไป และให้ความเห็นว่าการได้มีโอกาสศึกษาต่อจะช่วยให้สามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านการป้องกัน การรักษาและส่งเสริมสุขภาพ[1]

เหตุผลที่นักศึกษาเข้าศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาวิชาพยาบาลขั้นพื้นฐานนั้น ทองกษัตริย์ วัชโรทยาน ได้ทำการศึกษาสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับนิสิตพยาบาลซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ ปี พ.ศ.2517 หลังจากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่นิสิตพยาบาลสมัครเข้ามาศึกษาต่อ เรียงลำดับความสำคัญคือ

1. ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
2. ต้องการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น
3. ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน
4. ต้องการได้รับปริญญาตรี
5. ต้องการมีคุณวุฒิครูพยาบาล

---

[1]ละเอียด สุริยานนท์, "ความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลโรงพยาบาลหญิงและโรงเรียนพยาบาลสังกัดแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ปีการศึกษา 2517, (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

นิสิตกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 ถึง 27 ปี มีความคิดเห็นว่า อายุและสถานภาพสมรสไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน สำหรับโครงการในอนาคต นิสิตส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อถึงระดับปริญญาโท และรองลงมาคือ ปริญญาเอก ทั้งนี้อาจจะศึกษาในประเทศหรือนอกประเทศขึ้นอยู่กับโอกาส[2] และต่อมา ในปี พ.ศ.2517 เนาวรัตน์ นิยมไทย ได้ทำการวิจัยในทำนองเดียวกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 82 คน ผลการวิจัยสรุปได้คือ นิสิตพยาบาลมีอายุระหว่าง 24 ถึง 27 ปี เหตุผลที่นิสิตพยาบาลเลือกเข้ามาเรียน เพื่อหวังที่จะนำวิชาความรู้ไปทำประโยชน์แก่สถาบันวิชาชีพ ตลอดจนสังคม โดยให้เหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น ต้องการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น ต้องการเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง ต้องการมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ[1]

สุภาพ ธีระประทีป ได้ทำการสำรวจโดยใช้กลุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการของโรงพยาบาลรามาธิบดี ใช้แบบสอบถามจำนวน 226 ฉบับ ได้รับกลับคืน 170 ฉบับ ผลจากการวิเคราะห์พบว่า พยาบาลส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้เหตุผลว่าต้องการเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น และต้องการหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด รองลงมาคือ มีความก้าวหน้าในอาชีพมากขึ้น เงินเดือนสูงขึ้นเมื่อสำเร็จการศึกษา และต้องการได้รับปริญญาตรี พยาบาลประจำการส่วนน้อยไม่ต้องการศึกษาต่อ โดยให้เหตุผลว่าต้องการไปทำงานต่างประเทศและเบื่อหน่ายต่อการเรียน พยาบาลประจำการที่ต้องการศึกษาต่อ ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในประเทศ ให้เหตุผลว่าต้องการเพิ่มพูนความรู้ ไม่มีทุนมากพอ มีภาระรับผิดชอบ และไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีพอ พยาบาลที่ต้องการศึกษาต่อต่างประเทศจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในประเทศ ให้เหตุผลว่า ต้องการมีประสบการณ์มากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมาคือต้องการเพิ่มพูนความรู้และเรียนพร้อมกับทำงานควบคู่ไปด้วย หลักสูตรการศึกษาพยาบาลระดับสูงกว่าพื้นฐานที่ต้องการจะศึกษาต่อเรียงลำดับดังนี้ ครุศาสตรบัณฑิต (สาขาแม่และเด็ก) ครุศาสตรบัณฑิต (สาขาอายุรกรรมและศัลยกรรม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาพยาบาลสาธารณสุข)

---

[1] เนาวรัตน์ นิยมไทย, "เหตุผลของนิสิตพยาบาลที่เลือกเข้าศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

มหาวิทยาลัยมหิดล, ครุศาสตรบัณฑิต (สาขาจิตเวช) ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาสุขศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาพยาบาล) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาโภชนาการ) และอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล

ระดับการศึกษา พยาบาลส่วนใหญ่ต้องการศึกษาสูงสุดถึงระดับปริญญาตรี และผู้ที่ต้องการศึกษาต่อสูงสุดถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ก็มีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน และยังให้ความคิดเห็นว่าควรจัดให้มีหลักสูตรการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้น การศึกษาพยาบาลในประเทศไทยควรจัดให้มีถึงระดับปริญญาเอก ควรขยายการรับนักศึกษาให้มีจำนวนมากขึ้น จัดการศึกษาพยาบาลภาคสมทบ เพื่อให้พยาบาลประจำการได้มีโอกาสศึกษาต่อโดยไม่ต้องเสียเวลาทำงาน[1]

เยาวลักษณ์ บรรจงปรุ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลปีที่สาม ในภาคตะวันออก ในปี พ.ศ.2521 โดยใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 251 คน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจความต้องการศึกษาต่อ เปรียบเทียบความต้องการศึกษาต่อระหว่างพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาล และเปรียบเทียบความสัมพันธ์เกี่ยวกับความคิดเห็นในการศึกษาต่อของพยาบาลที่มีสถานภาพแตกต่างกัน การวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ผลจากการสำรวจพบว่า พยาบาลประจำการต้องการศึกษาต่อสูง ซึ่งแบ่งแยกเป็นพยาบาลประจำการสังกัดกองสาธารณสุขภูมิภาค และกองโรงพยาบาลภูมิภาค มีความต้องการศึกษาต่อถึงร้อยละ 90.22 และ 91.67 ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาพยาบาลมีความต้องการศึกษาต่อสูงมากถึงร้อยละ 98 ผลการทดสอบนัยสำคัญของร้อยละเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาลโดยส่วนรวม ร้อยละ 90 มีความต้องการศึกษาต่อที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และผลเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาล พบว่า พยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาลมีความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาต่อไม่แตกต่างกัน

---

[1] สุภาพ ธีระประทีป, "ความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลรามาธิบดี 2516," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

สรุปได้ว่า พยาบาลประจำการส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิให้สูงขึ้น เพื่อยกระดับวิชาชีพและมาตรฐานการพยาบาลให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้เหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถให้ใหม่อยู่เสมอ และเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ตนเอง[1]

สายหยุด นิยมวิภาต และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษาต่อของพยาบาล โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข" ในปี พ.ศ.2522 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 726 คน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจความต้องการเกี่ยวกับ

1. การศึกษาต่อของพยาบาลที่อยู่ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. แขนงวิชาชีพที่ต้องการจะศึกษาต่อ
3. การจัดระบบการศึกษา ตลอดจนรูปแบบการเรียนการสอน
4. ปัญหาของผู้ที่ต้องการศึกษาต่อแต่ไม่สามารถศึกษาต่อได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1. พยาบาลต้องการศึกษาต่อ ร้อยละ 85.24 สาขาวิชาชีพที่ต้องการคือสาขาวิชาบริหารการพยาบาล ร้อยละ 30.74 รองลงมาได้แก่ วิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ ร้อยละ 22.23

2. การจัดระบบการศึกษา พยาบาลต้องการเรียนระบบปิด คือ เรียนในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 51.89 และต้องการเรียนด้วยตนเอง ร้อยละ 45.70

3. การจัดระบบการเรียนด้วยตนเอง ใช้วิธีเรียนที่เลือกเป็นอันดับแรกคือวิธีการเรียนแบบใช้โสตทัศนูปกรณ์ ร้อยละ 38.93 และวิธีการจัดสัมมนา ประชุมกลุ่มหรือกลุ่มปฏิบัติการเป็นครั้งคราว ร้อยละ 28.13

---

[1] เยาวลักษณ์ บรรลงปรุ, "ความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลปีที่สาม ในภาคตะวันออก," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

4. พยาบาลมีปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถศึกษาต่อได้คือ ปัญหาพื้นฐานความรู้ไม่พร้อม ร้อยละ 27.32 และรองลงมาเป็นปัญหาครอบครัว ร้อยละ 24.12[1]

กรองจิต วาทีสาธกกิจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลของพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย คือ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลสมเด็จ ณ ศรีราชา และศึกษาเปรียบเทียบความต้องการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลของพยาบาล จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงพยาบาล ตำแหน่งหน้าที่สถานภาพสมรส อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 354 คน จากจำนวน 676 คน ได้แบบสอบถามคืนสมบูรณ์ 337 ฉบับ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พยาบาลโดยส่วนรวมมีความต้องการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรระยะยาว ร้อยละ 88.43 หลักสูตรระยะสั้น ร้อยละ 96.94 ความต้องการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้นชนิดต่าง ๆ ของพยาบาลเทียบกับเกณฑ์ ปรากฏว่า พยาบาลโดยส่วนรวมมีความต้องการศึกษาต่อเนื่องหลักสูตรระยะยาวคือต้องการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีมีอัตราสูง หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง (เฉพาะสาขา) และปริญญาโทมีความต้องการในระดับปานกลาง ส่วนปริญญาเอกมีความต้องการอยู่ในระดับต้องการน้อย

พยาบาลที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรระยะยาว พยาบาลที่มีสถานภาพสมรสและระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความต้องการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรระยะยาวแตกต่างกัน มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรระยะสั้นไม่แตกต่างกัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง พบว่าพยาบาลโดยส่วนรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อที่ว่าการศึกษาต่อเนื่องมีความสำคัญยิ่งต่อวิชาชีพพยาบาลเพราะการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลจะช่วยยกระดับมาตรฐานการพยาบาลให้สูงขึ้น และพยาบาลควรมีการศึกษาต่อเนื่องโดยความสมัครใจของตนเอง

---

[1]สายหยุด นิยมวิภาต และคณะ, "ความต้องการการศึกษาต่อของพยาบาลโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข," (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, พ.ศ.2522).

เหตุจูงใจในการศึกษาเพิ่มเติม มีผู้ตอบมากเป็นอันดับหนึ่งคือต้องการมีความรู้มากขึ้น รองลงมาคือได้มีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ และอันดับ 3 คือ ได้พัฒนาความคิด จิตใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์และความภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เหตุผลที่ทำให้พยาบาลไม่อยากศึกษาต่อเนื่อง มีผู้ให้ความคิดเห็น เป็นอันดับแรกคือสถาบันผู้บังคับบัญชาไม่สนับสนุน อันดับสองคืองานหนัก คนทำงานน้อย ทำให้ไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้า และอันดับ 3 คือ มีภาระครอบครัว[1]

การวิจัย เกี่ยวกับการติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา ประจำปี พ.ศ.2511 และปี พ.ศ. 2512 จำนวน 30 คน บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานประจำและมีหน้าที่รับผิดชอบสอนนักศึกษาพยาบาล และมีความเห็นว่าสามารถนำวิชาพยาบาลที่ได้ศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มาก และบัณฑิตส่วนใหญ่ยังคงมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกเวลาทำงาน รองลงมาคือใช้เวลาบางส่วนของการทำงานไปรับการฝึกอบรม นับได้ว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว ได้มีการศึกษาหาความรู้สำหรับตนเองอยู่เสมอ ซึ่งควรจะได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากสถาบันที่ทำงานด้วย และบัณฑิตได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้คณะครุศาสตร์จัดเพิ่มเติมคือ ควรจะได้เปิดหลักสูตรทางการพยาบาลระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง หรือปริญญาโท จัดอบรมวิชาการพยาบาลเฉพาะสาขา และจัดการประชุมบรรยายทางวิชาการที่น่าสนใจ[2]

---

[1]กรองจิต วาทีสาธกกิจ, "ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลของพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

[2]วรรณวิไล ชุ่มภิรมย์ ,"การติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2511 และ 2512," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

จากการศึกษาวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า พยาบาลมีความต้องการศึกษาต่อเนื่องในอัตราสูง ผู้ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน

โรงพยาบาลศูนย์

โรงพยาบาลศูนย์ คือ โรงพยาบาลจังหวัดที่มีอยู่เดิมทั้ง 14 แห่ง โรงพยาบาลที่ตั้งเป็นแห่งแรก คือ โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี แห่งที่สองคือ โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ตั้งในปี พ.ศ.2484 โรงพยาบาลลำปางตั้งขึ้นในปีต่อมา และโรงพยาบาลนครราชสีมา เป็นแห่งที่สี่ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2487

ในระหว่างปี พ.ศ.2491-2500 มีโรงพยาบาลต่าง ๆ เกิดขึ้นอีกหลายแห่ง คือ โรงพยาบาลยะลา ราชบุรี โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2496 ได้ตั้งขึ้น 3 แห่ง คือ นครศรีธรรมราช สระบุรี อุดรธานี และ สุราษฎร์ธานี ตั้งในปี พ.ศ.2497 โรงพยาบาลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากปี พ.ศ.2500 คือ หาดใหญ่ ขอนแก่น และนครสวรรค์ ตามลำดับ[1]

โรงพยาบาลศูนย์ได้เริ่มดำเนินการจัดตั้ง ในโครงการพัฒนาสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) วัตถุประสงค์ของโรงพยาบาลศูนย์มีดังนี้

1. เพื่อกระจายความเจริญทางการแพทย์ไปสู่ภูมิภาค
2. เพื่อสกัดกั้นผู้ป่วยที่จะขอเข้ามารับการบริการในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อความสะดวกและประหยัดทางเศรษฐกิจในด้านการรักษาพยาบาล
4. เพื่อเป็นการกระจายแพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะทางไปให้บริการส่วนภูมิภาค

---

[1]กองโรงพยาบาลภูมิภาค, บันทึกประวัติการจัดตั้งโรงพยาบาลศูนย์ พ.ศ.2522 (กองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข).

5. เพื่อให้มีการวิจัยเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่วิทยาศาสตร์การแพทย์ต่อไป

6. เพื่อเป็นโรงพยาบาลที่จะรับในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทุกสาขาวิชา

7. เพื่อเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและดำเนินการระบบรับ-ส่งผู้ป่วย (Referral System) เพื่อรับการตรวจและรักษาต่อแก่โรงพยาบาลในเขตรับผิดชอบ

โรงพยาบาลศูนย์กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โรงพยาบาลขอนแก่น โรงพยาบาลนครราชสีมา โรงพยาบาลอุดรธานี โรงพยาบาลสรรพสิทธิ์ประสงค์ อุบลราชธานี

ภาคเหนือ

โรงพยาบาลพิษณุโลก โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลสรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

ภาคกลาง

โรงพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลสระบุรี โรงพยาบาลราชบุรี

ภาคใต้

โรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลยะลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตความรับผิดชอบของโรงพยาบาลศูนย์ คือ พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัย และจัดการศึกษา ซึ่งจะครอบคลุมโรงพยาบาลอื่น ๆ ในเขตพื้นที่บริเวณใกล้เคียง โรงพยาบาลศูนย์ทั้ง 14 แห่ง จึงมีขอบเขตความรับผิดชอบครอบคลุมโรงพยาบาลทั้งหมดทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายในการให้บริการคือ

1. สนับสนุนทางด้านวิชาการแก่โรงพยาบาลจังหวัดในพื้นที่ใกล้เคียง และโรงพยาบาลอำเภอ ตลอดจนศูนย์การแพทย์และอนามัยในจังหวัดเหล่านั้น

2. เป็นศูนย์สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการส่งมารับการรักษาต่อ (ตามระบบ (Referral System) จากโรงพยาบาลจังหวัด และโรงพยาบาลอำเภอในเขตรับผิดชอบ

3. เป็นที่ฝึกอบรมทางวิชาการแก่โรงพยาบาลจังหวัดและโรงพยาบาลอำเภอในเขตรับผิดชอบ

มาตรฐานของโรงพยาบาล จะมีอัตรากำลังคือ แพทย์ : พยาบาล : เตียงผู้ป่วย เท่ากับ 1 : 4 : 10 จะเป็นโรงพยาบาลขนาด 200 เตียงขึ้นไป มีแผนกวิชาต่าง ๆ ครบถ้วน มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาทุกสาขา และมีเครื่องมือเครื่องใช้ทางวิชาการให้สมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านการรักษาพยาบาล และยัณสูตรโรค[1]

จึงสรุปได้ว่า โรงพยาบาลศูนย์จะได้เป็นศูนย์กลางในการให้การศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการบริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน ซึ่งขณะนี้ทางกระทรวงสาธารณสุขกำลังวางแผนดำเนินงานเพื่อขยายโรงพยาบาลศูนย์ 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลนครราชสีมา โรงพยาบาลนครศรีธรรมราช และโรงพยาบาลพิษณุโลก ให้เป็นโรงพยาบาลที่สามารถรับผู้ป่วยภายในได้ขนาดประมาณ 1,000 เตียง

<u>การศึกษาพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์</u>

กระทรวงสาธารณสุขได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาล เพื่อผลิตกำลังคนทางการพยาบาล ให้บริการแก่ประชาชนทั้งในโรงพยาบาล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการจัดตั้งโรงพยาบาลต่าง ๆ ขึ้นนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีพยาบาลประจำทั้งนี้เพราะพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาในส่วนกลางแล้ว ส่วนมากไม่ประสงค์ออกไปตามหัวเมืองที่ไม่ใช่ภูมิลำเนาของตน กระทรวงสาธารณสุขจึงมีโครงการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลในภูมิภาคต่าง ๆ

---

[1]กองโรงพยาบาลภูมิภาค, <u>โครงการปรับปรุงโรงพยาบาลจังหวัดเป็นโรงพยาบาลศูนย์ในโครงการพัฒนาสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)</u>, (กองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข), หน้า1-2.

ขึ้น ภาคกลางตั้งที่โรงพยาบาลหญิง ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลราชวิถี ภาคเหนือตั้งโรงพยาบาลที่โรงพยาบาลพุทธชินราช ในปี พ.ศ.2491 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ.2498[1] ในภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา พ.ศ.2509 ต่อมาในปี พ.ศ.2513 ตั้งขึ้นที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิ์ประสงค์ และโรงพยาบาลนครสวรรค์ แต่การผลิตพยาบาลยังไม่เพียงพอกับความต้องการ การจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลจึงต้องจัดเพิ่มขึ้นอีก ในปี พ.ศ.2521 จึงต้องเปิดโรงเรียนพยาบาลถึง 3 แห่ง คือ ที่โรงพยาบาลสระบุรี ชลบุรี ลำปาง ส่วนโรงพยาบาลอื่น ๆ ดังเช่น สุราษฎร์ธานี เปิดโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล และผดุงครรภ์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ที่ราชบุรี และอุบลราชธานี ก็ได้เปิดโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลและผดุงครรภ์เพิ่มขึ้นอีกในระยะเวลาต่อมา[2]

ปัจจุบันโรงเรียนพยาบาลและโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยพยาบาล ขึ้นอยู่กับกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข การรับนักศึกษาปัจจุบันก็รับจากผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักสูตร 4 ปี และสำหรับผู้ช่วยพยาบาล ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ คือ เรียนพยาบาลระดับต้น 2 ปี สำเร็จหลักสูตร 2 ปี แล้วให้ออกไปปฏิบัติงาน 2 ปี จึงพิจารณาคัดเลือกเข้าเรียนต่ออีก 2 ปี สำเร็จแล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง เช่นเดียวกับนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตร 4 ปี โรงพยาบาลศูนย์แห่งต่อไปที่จะเปิดวิทยาลัยพยาบาลเพื่อผลิตเจ้าหน้าที่พยาบาลระดับต้นคือที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเริ่มต้นในปี พ.ศ.2525[3]

---

[1] สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, ฉลองครบรอบ 40 ปี, หน้า 75, 81.

[2] กองโรงพยาบาลภูมิภาค, โครงการปรับปรุงโรงพยาบาลจังหวัดเป็นโรงพยาบาลศูนย์.

[3] สัมภาษณ์ บุญประคอง บัตรพรรธนะ นักวิชาการ กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, 15 เมษายน 2523.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากโรงพยาบาลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว โรงพยาบาลอื่น ๆ ที่อยู่ในโครงการโรงพยาบาลศูนย์ คือ ขอนแก่นเป็นสถานที่ฝึกอบรมนักศึกษาพยาบาลคือนักศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพยาบาลหาดใหญ่ เป็นที่ฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงกล่าวได้ว่าในโรงพยาบาลศูนย์เกือบทุกแห่งมีวิทยาลัยพยาบาลและ เป็นศูนย์กลางของการฝึกอบรมวิชาการพยาบาลและจะพัฒนาต่อไปเพื่อให้เป็นที่ฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทุกสาขาวิชา

แผนผังแสดงการแบ่งกลุ่มราชการในโรงพยาบาลศูนย์

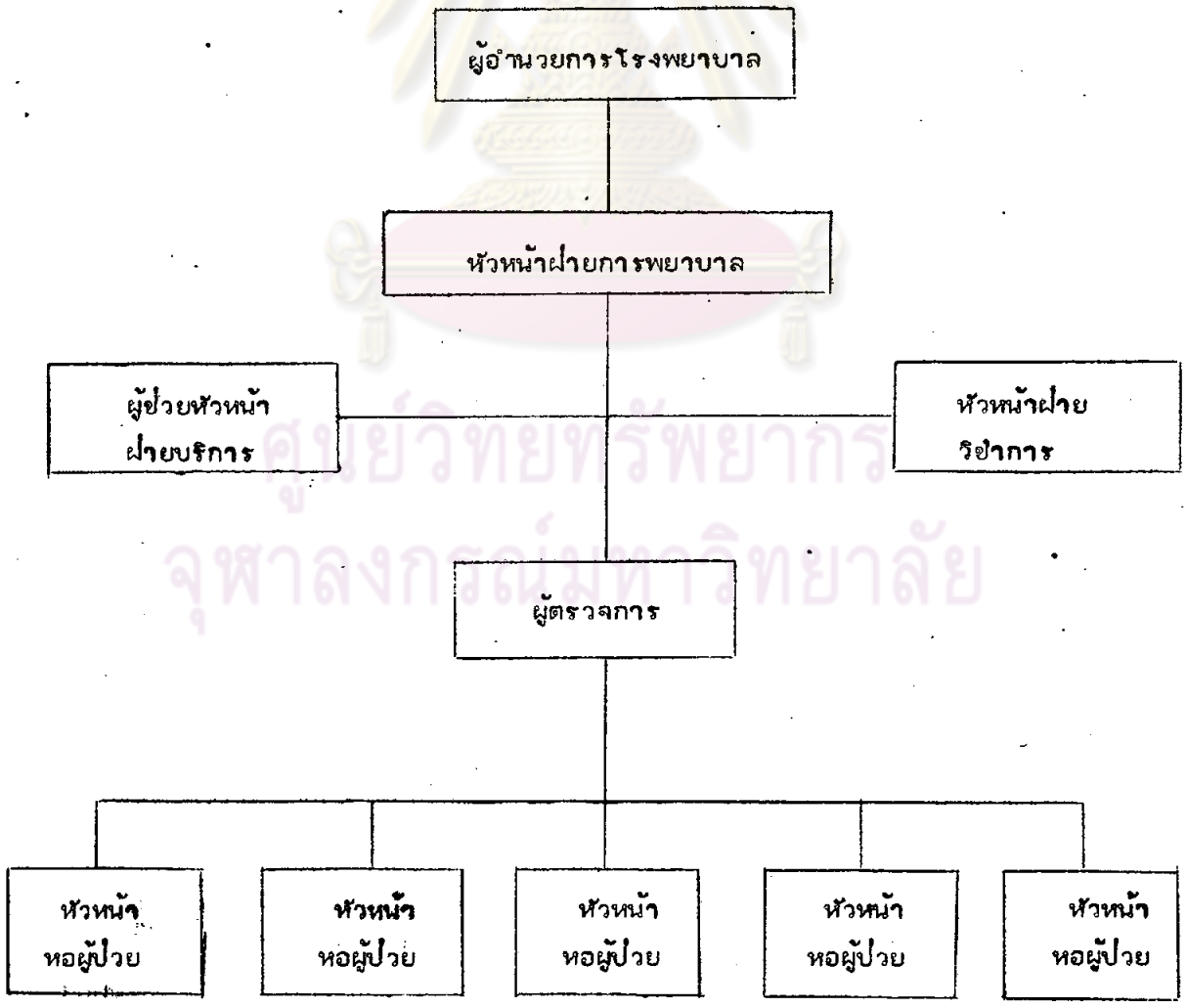

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปจากการศึกษาวรรณกรรมและการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังได้กล่าวมาแล้ว ได้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้จัดการศึกษาทางการพยาบาล นักศึกษาพยาบาลและพยาบาลผู้ประกอบอาชีพ ต่างเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง อันจะเป็นประโยชน์ที่จะให้การบริการทางด้านการพยาบาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโรงพยาบาลศูนย์ซึ่งเป็นสถานที่ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ นับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูด้านความรู้ ความสามารถแก่พยาบาลผู้ปฏิบัติหน้าที่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งในด้านการจัดการศึกษาและการบริการในด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน การจัดการศึกษาต่อเนื่องแก่พยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นควรจะได้ศึกษาถึงความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์ ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาต่อเนื่องกับพยาบาลกลุ่มนี้โดยเฉพาะมาก่อน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นที่จะได้ทำวิจัยเรื่องนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดโครงการการศึกษาต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ที่จะเป็นผลดีที่จะได้นำความรู้จากการศึกษาต่อเนื่องนั้นมาใช้พัฒนาโรงพยาบาลศูนย์ ให้เป็นศูนย์กลางการให้การบริการทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน และเป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางการศึกษาอบรมแก่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์อย่างแท้จริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย